

920

Ketabton.com

پښتو متلونه

ټولونه او تحليل

د

S. STHORNBURN

ژباړه او بيا ليکنه

د شير محمد کريهي

خپرونکی

د افغانستان د علومو اکاډمي

د ژبو او ادبياتو علمي او تحقيقي مرکز

پښتو ټولنه

د فولکلور او شفاهي ادب لوی مدیریت

۱۳۶۰

د چاپ مخای : کونډی مطبعه
د چاپ شمیر : ۱۰۰۰

سریزه

د افغانستان علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو علمي او تحقیقي مرکز د فولکلور لوی مدیریت ویاړی چي د خپل مټرقي او وګړني دولت د کلتوري پالیسي له مخي دا ولس دادبیاتو ډیر ارزښتمند آثار خپل ملت ته په چاپي ډول وړاندی کوي او دا ولس د کولتور د غنا سبب کیږي، دغه کتاب چي د پښتو ژبي متلونه پکي راټول شوي دي د پښتو شفاهي ادب وړیوه مجموعه ده .

دغه متلونه چي په دی مجموعه کی خوندي شوي دا ولس هغه لویی خبری دی چي په هره جمله کی یی لوی مفهوم پروت دی. ښه به داوی چي د متلونو دارزښت ، منځ ته راتګ او نورو ځینو خصوصیاتو یی څه خبری وشي . دهر ملت او ټولنی تاریخ ددوی دروحياتو ښکارندویي کوي او د نفسي خصوصیاتو هنداره ده ، دیوه ملت لوړتوب او کښته توب د هماغه ملت دروحياتو او احساساتو اغیزه او نتیجه ده دټولنو په ټولنیز نفس کی دوه علتونه ډیر مهم دی اول وراثت او دوهم محیط هر محیط ځانته اغیزی لري اخلاق او دودونه ، جزبات نفسیات او نور ټول دانسان مادی او معنوی خصوصیات د چاپیریال په اختلاف تغیر کوي مثلاً : هغه اربابان چي د پښتو - نڅواله سیمو څخه دهند ورشوگانو ته واوښتل نو هلته ددوی ټول خصوصیات وګرځیدل مګر هغه اربابان چي په دغو غرو کی میشته شول دبیلو

خصوصیاتو لرونکی دی ځکه ادبیات او ژبه شعر متلونه ، قصی او نور ادبی روایات تل دهغه ملت داجتماعی نفس اوملی خصوصیاتو هنداره وی . نوکه څوک وغواړی چی دیوه ملت ټولنیز خصوصیات او جذبات وڅیری نودنوموړی څیړنی لپاره په ادبیاتو کی ډیر ذخایر اومواد لاسته ورتلای شی . دپښتنو دشفاهي ادبیاتو یومهم ټوک متلونه دی چی په لنډو وینا ووکی حکمتونه او دگټی خبری ځای شوی وی .

په متلو نو کی دملتونو دروحياتو خواوی پرتی وی او ځینی پوهان وایی چی له شعر څخه هم متلونه دملتونو پرعقلیت ښه دلالت کوی ځکه متلونه دعوامو له تفکر څخه حکایت کوی اودعوامو په ژبه وی په مختلفو اوضاعو کی دتجربو نتیجی دی چی په لنډو کلماتو کی ځای شوی دی مثلاً د پښتو دا متل که وگورو : «جنگ په وسله کیږی اوننگ په غله» له نوموړی متل څخه داسی نتیجه اخستل کیږی .

دپښتنو ټولنیز ژوند دوه رکنه لری :

۱- له ځانه دفاع

۲- یوله بله سره په روغه ژوند کول

په پورتنی متل کی لومړنی رکن ته جنگ او دوهم رکن ته ننگ ویل شوی دی ددوی عسکری احساسات په دفاعی حرکاتو کی او دننگ جذبات په خپلوی او روغه کی د ژوندانه دار مدار وو. وسله په دوی کی مهم اوغله هم دارتیا شی وه (۱).

نوموړی ټولنیزی اړتیا دوی کرنی ته هڅول ، نویی په معاشره کی زراعتی روحیه اودکرنی قدرکول داخل شول . داروحیه که څه هم دزړو اریائیانو ده او په زړو کتابو کی ددوی زراعتی حالت ډیرښه څرگندشوی مگر په پښتو نوالی کی خودغه روح بل راز شواودپښتنو دروحياتو سره سم دننگ دپاره یوه وسیله شوه اوله هغه څخه مونږ ته معلومیږی چی دپښتنو دټولنیز ژوند اساس ننگ ؤ . نودننگ لپاره غله او کښت ضرور ؤ او دی کیفیت د پښتو-نخوا وگړی اکثر کروونکی اوزراعت پیشه کړل .

په همدی ډول دپښتو هرمتل یوه گټوره وجیزه ده چی ددوی روحیات او ټولنیز ژوند ښه ځینی ښکاری اودپښتنو داولسی ادب هغه بډایه پانگه ده چی دټولنی دژوند ټولی خواوی پکی څرگندی شوی دی : مینه اوبښکلا ، وصال او بیلتون خوښی او خوا شینی ، اخلاق او تاریخ ، جغرافیه او مذهب ، اقتصاد اوعدالت ، وطنپالنه اونوری ایدیالگانی پکی ځای کړل شوی دی .

متلونه دپښتنو په هره سیمه ، هرکلی او هر کور کی داوولس دابد یوه مهمه او درنه برخه جوړوی چی په هره سیمه کی په خاص ډول دیوه

مطلب دادا لپاره ویل کپړی . او دا چي داوولس دادبیاتو یوه مهمه اوارته برخه ده نو په دغه وسیله کله کله متلونه دژوند ترڅي په چا اسانوي او کیدای شي چي دیوه متل په ویلو دخپل زړه تسکین وکړي اودغم درو نند پیتی له ځانه لري کړي . متل دخبرویوه لنډه جمله ده چي دمعنا په لحاظ بشپړه اود مفهوم په لحاظ عامه وي ښاغلي دوست «دپښتو داوولسي ادب لاري» کتاب کي لیکلي : «دمتل بلاغت اوفصاحت په دی کي دی چي دفورم له مخي لنډ او موجز، اودمعنا په لحاظ مستعار او کنایه ، دافهام له مخي ساده او عام فهم او اودافادی په لحاظ په هدف رسا اوسم لکپړی . » (۱)

دپورتني عبارت له مخي رښتیا هم که چيري هرمتل تحلیل او تجزیه کړو نو دهرمتل په خوراساده الفاظو کي لوی مفهوم پروت وي . لومړني ویونکي ښکاره نه وي خود حکیمانه او فیلسوفانه افادی او ارزښت له برکته داوولس پر ژبه جاري پاتی شوی وي اوله یوه نسله بل ته رسیږي . دمتل په ویلو کي که څه هم شخص مفرد غایب یا مخاطب ځای لري خود ویونکي او اوریدونکي له خوا یی دیوهیدو مفهوم او هدف عام وي اودا چي متل یا متلونه له کومه شوی او څرنګه پیدا شوی باید وویل شي چي د فولکلورستانو په گروهه متلونه هغه وخت داوولس په ژبه جاري شوی چي داوولس ژبي لادلیک په قیدنه کي وی راغلي .

متلونه چي دژبي باار زښته پانګه اود اوولس دژوند پښو او کلتور هنداره ده په ژبه کي دپیدا یښت څو لاري لري چي تر ټولو با ارزښته او مهمي لاري یی دا دی :

— دطبعي او ټولنیز وپښو له درکه هغوته دارزښت ور کو لو او په مستعار ډول په تیپیکو پښو کي دکاروني او تکرار له لاري .

دتاریخي پښو ددرک او انعکاس له لاري

— داشعارو اوسند روله لاري

— بیخي محدوده برخه دکتابونو له لاري

— د مذهبي احکامو او روایاتو له لاري

— دنورو ژبو دترجمي او اخستني له لاري

دیر ځله لنډي دمتلونو په ځای کارول کپړي اودا حالت هغه وخت مینځ ته راځي چي لنډي له خپلي اصلي معنا څخه ووځي او کنایي معنا افاده کړي لکه : په پتاسودی اموخته کړم ماته دجواریو پولي خوننده را کویښه — داهغه وخت وي چي خپل یار په ښوښو سو غاتونو اموخته وي او کله چي ورته ادنی سوغات راوړي نو په دی صورت کي کم بهاسوغات خوننده ورکوي او وایي

ولی دی اول راته ښه سوغات راوړ . په همدی ډول دمتلونو او ادبیاتو

(۱) دپښتو داوولسي ادب لاري مخ ۵۸

تر مينځ ډير ځله اخذ او اقتباس ليدل کيږي ډير ځله يوبيت يا مصراع د متل په ځای تکرار پري او متل گرځي مثلاً :

خپل وطن کشمير دی ما پردي وطن ته چيري وري * زړه می شو ذري ذري نصيحت په غافلانو اثر نه کا* دسري اوسپني خوشي ټکول دی متلونه عموماً په ټولنو کي په معياري ژبو خپر يږي ، هغه متلونه چي په معياري ژبه وي دټولني په هر گوټ کي اوريدل کيږي خو د ټولني په ځينو سيمو کي داسي متلونه هم وي چي په هغو کي ديوي لهجي انعکاس ساتل شوي وي لکه :

چي رار سپري دسوات پستي * دخوارانو به ښکاره شي سري پونډي (۱) ډير ځله په متلونو کي داهم ليدل کيږي چي دژبي ديو لهجي ديو کلمي په ځای په بله سيمه کي بله کلمه کارول کيږي لکه په لويديځي لهجي کي کيلگي د موري په زور غورځي .

په ختيځه کي «دکيلگي په ځای آس کارول کيږي»

په متلونو کي ډير داسي متلونه هم شته چي سندريز خصوصيت لري چي دمتلونو همدغه سندريز خصوصيت دمتلونو په ارزښت کي ډير رول لري ، په متلونو کي هر ډول استعاره ، کنايه او مجاز ځای شوي دي ، خو سره له دې يي مفهوم اود کاروني مورد بيخي څرگند ددي چي ايجاز او دبداعت خصوصيات يي ادبي مقبوليت عام کړي دي په پښتو ژبه کي عموماً دوه ډوله متلونه موندل کيږي .

۱- منظوم متلونه

۲- منثور متلونه

دکولتوري وگړي پيژندنې له څيړنو څخه څرگنده شويده چي دهري ټولني متلونه ځانله ځيني ارزښتونه منعکسوي اونوموړي ارزښتونه هغه ارزښتونه دي چي په ټول تاريخ کي دگډو تجربو له لاري مونږ ته رارسيدلي دي (۲) متلونه چي ځيني ارزښتونه يي دگډي بشري پوهني زيرنده دي او کيدای شي په اکثر و ژبو کي يي مثالونه پيدا کړو او همدارنگه ځيني نور متلونه شته چي نسبي بڼه لري دخاصي ټولني کولتوري ارزښتونه او يا ديوي ټاکلي دوري اړيکي تمثيلوي .

هغه متلونه چي مطلق ارزښت لري لکه : ارمان چي وروستي عقل پوښي وي .

انسان تابع د احسان

اول همياني گوره بيانو شي را نيسه

(۱) دپښتو داولسي ادب لاري ۵۸ مخ
(۲) دفرهنگ مردم مجله دريم کال ۴ گڼه ۵ مخ

دمسلط کلتور نمایندگی کوی .

په پښتو ژبه کې ځینې داسې متلونه هم شته چې کولتوري ریښې لری او بلی ژبی ته یې ترجمه گرانه ده لکه :

پورتني متل په یوه خاص کلتور پوری اړه لری .

لنډه دا چې متلونه دیوی ټولنی دارزښتونو ، انگیرنو او گرو هنو هنداره ده .

ځینې متلونه د ټولنیو هنی دپاره دکلی حیثیت لری او له هغو څخه دیوی ټولنی دژوند دڅرنګوالی په باب ډیر معلومات ترلاسه کیدای شی . داچې دژبو او ادبیا توپوهنځی له مونږ څخه وغوښتل چې دغلام محی الدین افغان دشیپتم تلین په ویاړ دمتلونو دغه مجموعه خپره کړو ، دغه مجموعه چې

چې همدا اوس ستاسی په واک کی ده S.S THORBurn را ټوله کړی ، تشریحات یې پری لیکلی په انگریزی یې ترجمه کړی او د Bunnu or our Afghan Frontier په دریم فصل کې یې خوندي

کړی دی ، ددی ضبط یوه خاصه ځانګړنه داده ، چې نوموړی تربرن له انگریزی ترجمی سر بیرته د متلونو اصلی پښتو شکل هم په ځانګړی ډول په پښتو الفبی خوندي کړیدی ، د ځینو متلونو په باب شرحی او په اولس کی ددغو متلونو په باب قصی او روایات یې هم راټول او خوندي کړی دی .

دغه مجموعه ډیر داسی متلونه لری چې دمتلونو په نورو مجموعو کی نه دی راغلی ، او که ځینې یې راغلی هم وی نو کله چې مونږ د متلونو په تحقیقی څیړنو کار پیلوو . دغه مجموعه محققینو ته دنسخه بدل په توګه ډیر ښه کار ورکوی ، او په بله وینا د متلونو دبیلابیلو وریانتو نو په ښوولو کی ډیره ګټه ځنی اخیستل کیدای شی .

دامتلونه ټول وونکی ، له کوم کتاب یا مجموعی نه ندی رانقل کړی ، بلکه په اولس کی یې راټول کړی ، او دپښتنو دیوی خاصی سیمی متلونه دی ، چې خپرول یې زموږ داینده څیړنو له پاره ګټور بریښی .

په همدی اساس یې خپرول وپړولیدل شول ، چې دادی دژبو او ادبیاتو دپوهنځی په سپارښتنه د افغانستان دعلومو اکاډیمی دعلمی او تحقیقی مرکز دشفاهی ادب او فولکلور دلوی مدیریت له خوا دپښتنی فولکلور مینانو ته په مینه وړاندی کیری .

ښایي دغه مجموعه ځینې تیروتنی هم ولری موږ دموادو په توګه بی لاسو- هنی چاپ کړل .

په در ناوی

خیر نیار مصطفی نرودی

د فولکلور او شفاهی ادب لوی مدیر

پښتو متلونه

موږ ټول په دې پوهیږو چې متل څه شی دی ، او په یوه متل کې څه شی وی . مگر بیا هم ډیر کم خلک دې چې بی له زیات تفکر څخه دهغی مفهوم بیان کړی . دمتل لپاره خاص تعریف ورکول مشکل کار دی ځکه چې د متلونو ، مقولو ، شعارونو او نورو اخلاقی او اجتماعی کیسو ترمینځ کله کله زیات مشابهت د معنا او مفهوم په لحاظ موجود دی .

متلونه داسې جملې دي چې د خلکو په منځ کې خاص استعمال لري او د یوه مفهوم د تائید او تثبیت په خاطر په خاص ډول سره استعمالیږي ، اوزما په نظر دا تر ټولو لنډ تعریف دی . تر هغه وخته پورې چې د ټولنې یو ټولنیز او مشترک مضمون د ټولو له خوا د عقل او پوهنې له مخې سره زبېښلی شوی او نښتیرلی شوی نه وي او له هغې یو هدا سی لنډه جمله را زیږیدلای نه وي چې د ټولو له خوا قبوله شي او په منطقه کې یې رېښې د کلو کلو په تیریدو سره پخې شوی نه وي تر هغو پورې د متل په نوم نه شي یادیدای .

دداسې شریفانه مقام تر لاسه کولو په خاطر یو متل که څه هم لنډ د شعور نه ډک او خوږ وي خو د خلکو له خوا باید ومنل شي . ددې لپاره چې متل د خلکو له خوا قبول شي باید په ساده او عامیانه ژبه کې وي او همدارنگه داسې آهنگ اواز انګه په کې وي چې د خلکو په غوږو ښی ولګیږي او په مغزو کې سملاسي ځای ونیسي او زړونه یې قبول کړي . ددې مقصد لپاره په یوه متل کې همیشه وزن ، قافیه ، زیر او بڼ یو ځای کړای شوی دی .

په یوه متل کې درې ضروري شيان دادي :

لنډوالی - مقصد او مفهوم - خوږوالی . هرمتل چي دادرۍ صفتونه ولري
 که په هره ژبه کې وی د خلکو له خوا د قبليدو وړکڼل کېږي . د مثال په
 توګه که چيري يوسړی د اهيله ولري چي متل جوړ کړي او د ګور په ډېره
 ئی وليکلی شي چي «دی سړی متل جوړ کړی دی .» او متل يــــی
 دري ضروري شيان هم ولري لکه لنډوالی، مفهوم او خوږوالی . ترخوچي
 خلک هغه په خپلو اذهانو کې ونه مني بياهم موږ متل نه ورته وايو ، د خلکو
 له خوا قبول دمتل لومړنی شرط دی . متل په خلکو باندې تحميليډای نه شي .
 دمتلو نو ترټولو پخوانی کتاب بنائي د سليمان پاچا دمتلونو کتاب و ی .
 له هغه وخت څخه راپه دی خوا په مليونونو متلونه ليکل شوي او منځ
 ته راغلي دي ، ډيري له منځه تللي دي او ډيري يې لاتر اوسه له پخوا
 څخه ژوندي پاتې شوي دي . څه زاپه او څه نوی خو که چيري د مختلفو
 ټولنو متلونه سره مقایسه شي بياهم ديوه مطلب دافاده کولو لپاره سره
 ورته والی لري .

د پښتو متلونو د لومړي کلکيسون دی نوځکه به خامخا نيمګړتياوی لري .

او دا متلونه خاص د پښتنو د عرف او مفکورو ښکارندوی دي . نو ځکه فکر
 کوم چي د پښتنو د معاشري د پوهيدو په خاطر به د ګټې وړ ملتونه وي . کاشکي
 په سل ګونه نور متلونه می را ټول کړي وای او همدارنګه ډير متلونه می
 پريښودل ځکه چي د لفظ په لحاظ د ادب څخه يوڅه لري وو، همدارنګه
 ماڅخه کړي ده چي ددري يا عربي ژبو متلونه ورسره ګډه کړم او خالص
 د پښتنو خاص او ځانګړي متلونه ټول کړم . سره له دی که ځيني ئی راغلي
 هم وی البته علت ئی دادی چي دهغو د سوچتابه په هکله ماته اشتباه موجوده
 وه . زما په نظر دداسي يوی مجموعی هدف دادی چي ديوې ټولنې په دنننيو
 افکارو خبرشوددوی د ټولنيزو حالاتو څخه معلومات ترلاسه کړو . د بشر
 هر نژاد له ښکته نه تر پورته پوري په علمی مقیاس سره چي يو څه اندازه
 په ژبه کې لاس ولري بی شميره متلونه پيژنی متلونه که څه هم ليکل شوي
 نه وی خود پر ځان دانتقاد په شکل شفاهاً موجود او ټولي نړۍ ته معلوم دي .

د متل په واسطه ديوې ټولنې ډير پټ د ننني رازونه پيژندل کيــــږي . دا
 حقيقت په تيره بيا په وروسته پاتې او لومړنيو قبيلو کې ښه تحقق مومي
 او دهغوی متلونه په هم دی علت ډير ارزښتناک شميرل کېږي . مګر کله
 چي ديوې ټولنې متلونه ارزيا بی کوو دهغو خلکو ټولنيز او علمی مقام
 بايد په نظر کې ونيسو . ځکه چي متلونه معمولاً ديوې ټولنې د لوړې طبقې
 د خلکو له خوا اختراع کېږي چي د ټولنې له عمومي اخلاقي او ټولنيزي مرتبې څخه
 لوړ دي ، او دا متلونه ددوی عادات او افکار ښه تمثيلوی او عمومي وضع
 نه ښيي . متضاد اونه پخلا کيدونکی متلونه هم دسره ورته موضوع په

هکله شته چي ځيني يي ادبي او ځيني نور يي ډير سپک او په بازاری ژبه وی چي داسپک متلونه په حقيقت کې د خلکو د عامو افکارو بڼه ممثل گڼلې شو اودا د خلکو ډير گڼو نظر بلل کېږي . دا لاندې متلونه چي مارا ټول کړي دي زياتره ئي د ۱۸۷۲ م کال په مني اود ۱۸۷۴ م په ډيره توده هوا کې راغونډ کړای شوي دي . د «ميرانی - طبقه او محل » تر عنوانو لاندې متلونه د اباسين د وادي دي اود دې منطقي (بنو) په خلکو پوري ارتباط نه لري بلکه د پيښور ، خوست او خټکو د غونډ يو څخه راټول کړای شوي دي . او ځيني متلونه ئي په ډيرو خاصو منطقو کې مروج دي . او همدارنگه د اهم نه شوو يلای چي د اټول متلونه د دې ساحي خاص متلونه دي . که چېرې د متلونو ريښه اوميتود د افکار و د اظهار او ويلو په ارتباط وگورو نو هغه داچي ډيري طبقې له هغو سره له اخلاقي او نورو خو اونه ارتباط لري ، چي وروسته به بيان شي . که څه هم بشر په مختلفو نژادو ويشل کېږي او دنسب يا ژبي په اساس ارتباط نه سره لري خو بيا هم خالق انسا ناسی داسي پيدا کړي دي چي مشابه فکرونه ، مني او خواهشات لري . د ټولنو د نژاد ونود تفکر په ارتباط کې سپين دي او که تور ، آرين دي او که سيمتيک متمدن دي او که وحشي ، د تدريس او پوهي په مرسته په مشابهه ارزيا بي دي نتيجه ته رسيدلي دي چي د خلکو د عمومي احساس او د خلکو د حرکاتو او فعاليتونو اداره کوونکي عوامل ئي بللي شو . د هر عمل منشا چي خپرل کېږي دهغي سره شرف ، افتخار او شرم او ننگ د مربوط عمل سره مدنظر نيول کېږي که څه هم به دهغي په تشریح او تحليل کې د علمي سوئو مختلف ستا ندارد موجود وي . بالاخره موږ ته دا ثابتېږي چي د ډيرو خلکو ، چي ژبي يي خپرل شوي دي متلونه يي د خلکو په مينه ، ميرانه توره - ډار - ښيگړه - بدگړه - هوښياري - بي عقلی - د ښځو ضعف ، دسړيو غولول - تکبر او داسي نورو طبقاتي خصوصياتو په هکله دي او يوله بل سره تشابه لري . پښتانه د ډير نژادو په پرتله انگرېزانو سره لږ توپير لري مگر سره له دې د دواړو خلکو ترمنځ دومره زيات ليري والي ليدل کېږي چي داکثرو مشابهه معناوو لپاره د دواړو خلکو په ژبو کې د حيرانتيا ځای شته .

داچي د مختلفو مالکو د متلونو ترمنځ تشابه شته ترپور تنيو تشریحا تو اضافه ضرورت نه ليدل کېږي - په دې بايد قانع واوسېږو چي هغه متلونه چي د خلکو د اکثريت او دهغوی د عقايد و سره ورته والي لري له يوې نقطې څخه منشا اخلي . په دې کې هم شک نه شته چي ځينو متلونو - بين المللي شهرت گټلی دي او ډير زيات متلونه شته چي په مختلفو ژبو کې رواج لري . د متل د منشا د پلټولو لپاره دا کفايت کوي چي د عامو خلکو د اذهانو څخه څه چي منعکسوي بهترينه منشا يي بللي شو . او ځيني

متلونه دومره پخوانی دي چې اصلاً دهغی ریښې نه شو پیدا کولی ، خودومره ویلای شو چې دا متلونه د پیړیو پیړیو راهیسی د انسانانو په ژوندانه پورې تړلی اونسلم په نسل انتقال شوی دی .

پښتانه ، هرڅوک چې دی ، دوی پخپله هم دټولونشو اوغوره متلونه جوړونکی دی خوځینی متلونه دلفظله مخي ډیر نازک خیال اوبنکلی لیکل شوی دی چې د بشری زړه غوره کارونه اوبنه معلومات منعکسوي . دهغوی اصلی مفهوم متاسفانه زماپه ژباړنه کی (دمولف نقل قول دی) نه بریښی ، اوداسی بنکاري چې دا متلونه دیوه پوه او عالم سړی علمی مقولې دي ، نه دخلکو د اذهانو انعکاس . داهم واضح ده چې دامتلونه چې د علمی مقولو په شکل مروج شوی دی اود پښتنو خاص خصوصیات نه ښی د ځینو ملایانو ، عالمانو ، سوداگرو او حجاجو په واسطه له نوروځایوڅخه راوړل شوی دی . په دې پروسه کې دنورو قبایلو متلونه هم یاکت مټ رانقل شوی دی اویاڅه تغیر اوبدلون په کې راوستل شوی دی ترهغی چې دهماغه قبیلې د خاصو ضروریاتو سره تطابق وکړی . ددی نظریې په تائید سره زه باید ووايم کله چې مادبنود منطقی متلونه راټول کړل اوڅه نه و پاتی ، نوماته دخوست د منطقی متلونه راوړسیدل اوځینی نورې له پیښو رڅخه لاس ته راغلل ، هغه هم کله چې ما وڅیړل یا تکرار و اویا داچې زاړه متلونه په نوی لفظی شکل بدل شوی وو .

متلونه پښتنو ته دومره ارزښت لری لکه د انجیل عبارتونه چې مسیحیانوته د قدر وړ دی . اودخلکو د ژوندانه لپاره دا متلونه د قاعدی اوقانون مفهوم لری . څرنگه چې دیوه متل څخه ډیر زیات مفهومونه اخیستل کیږی نو یو متل په څو موردو کې د استعمال وړ دی . حتی کله کله دیوه متل څخه په متضادو حالاتو کې استفاده کوی چې زه دا قدرت نه لرم چې دهغی علت اوسبب بیان کړم .

کومی جملی چې زه یی په لاندی ډول بیانوم ځینی یی دمتل په شکل نه شو درجه بندی کولای ځکه چې دا جملی په رواجی شکل د بی سوادو خلکو په خولو په ورځینی ژوند کی استعمالیږی چې د لفظله مخی اکثره یی ډیری سپکی کلمی دی . موږ که کله له کتاب څخه یوه مقوله یا متل اقتباس کړو یو بی علمه اوبی سواده سړی دموضوع په ارتباط له خپلو مغزو څخه یوه داسی جمله راباسی چې مفهوم یی کټ مټ دغه شان دی او دایو متل دی چې دشعار اومقولې په اندازه تول لری . دپښتنو د ژوندانه درواج سره سم دپښتنو ځینی غوره دو دونه اودهغی په ارتباط متلونه وړاندی کوم :

گدایي

که څه هم گدایي د پښتنو لپاره له شرم نه ډکه موضوع ده او گدایي دانسان د حیثیت ټیټوونکي ده، خو سره له دې گداځي اوراځي او هري خواتنه د یوې کولې ډوډي او تودې شپې تیروولو لپاره په حرکت کې دي. هغه څوک چې په دې ډول روزی پیدا کوي له نیکه مرغه ډیر کم دي. گدایان که هندوان دي یا مسلمانان خپلې گدایي ته مذهبي بڼه ورکوي، د فقیر او ملنگ په نوم خیر او خیرات ټولوي. په مروتو کې مې نه یادېږي چې چاله ما څخه خیر غوښتي وی مگر په بنوکي څو بنوڅیو له ما څخه څه غوښتي دي. مگر په وزیرواو نورو غرنیو منطقو کې بل شکل موجود دی کله چې کوم «صاحب» هلته ځي نو کوچنیان مخې ته ورځي او سوال کوي. که چیرې کوچنیان نه وي حتی ښځې او نارینه هم دا کار کوي.

- ۱- د فقیر چې چیرې ښه هلته ئې شپه .
- ۲- که گدا د بل په غولي غرض نه کا سپی به نه که په گدا باندې غرض
- ۳- سپی که په خپل منځ کې سره خوري فقیر ته ئې یوه وی .
- ۴- د سوال خواړه د پوزي ویني خټل دي .
- ۵- وړك شه هغه ور ورچي له ډمانو غواړي پور .
- ۶- یوه سپی میچن خټله بل ئې کونه خټله .
- ۷- که دی وی خوره که نه دی وی مړه .
- ۸- روږدي له پور وړي گنده دي .

غوري

دا شعار چې « عمل دسړیتوب ملاك دی نه گفتار » د ټولو خلکو له خوا دښه متل په صفت دقبلیدو وړ دی. چې دهغه چادر اگر څو لولپاره چې بی ځایه غوري کوي یادېږي لافي وهي ورڅخه کاراخیستل کیږي. تر کومه ځایه چې زه تجربه لرم پښتانه له غورو اولا فوڅخه بدوړي، مگریو ازي کله چې د قوم او قبیلې شرف او افتخار تر سوال لاندې وي، یادنیکه گانو او پلرونو دمیراني او توري په هکله خبرې کیږي :

- ۱- هاله به ئې زده شي چې انډول په انډول شپه شي .
- ۲- داسی مه وایه چې زه یم داسی به شي لکه چې زه یم .
- ۳- چیندڅه په لوټه وخته ویل ئې چې کشمیر می ولید .
- ۴- که خس یم د تا بس یم .
- ۵- مریي لاندې غوره یی باندې .
- ۶- داسی مه وایه چې زه یم په جهان کې پیدا کړی خدای دسر دپاسه دی .
- ۷- دمچ جنگ به دپک په سر معلوم شي .

۸- ژاړه عمره ژاړه هاله دی نه خوړی هزارسوراخی اوس دوچ پلاو محتاج

شوی .

۹- وړوکی خوله لویی خبری .

۱۰- څه سوی گي څه یی بار گي .

۱۱- وطن دې لوټ که په ټس او ټوسه په لاس به رانه شی ټپوسه .

۱۲- له خالی لوبنی لوی آواز خیزی .

۱۳- دغه گزدغه میدان دی .

۱۴- چی په خپله بدائی که له ښاغلیو سره څه لره سیالی که .

تور او میرانه

جسمانی همت په پښتنو کی خاص صفت دی. د پښتانه په نظر یو زړه ورسپری حیثیت اولور مقام لری او دارن هیڅ نه لری. دامتونه چی ماد دی عنوان لاندی راتول کړی دی ډیر لوړ اخلاقی مقام لری چی دخلکو په نزد د قدر وړدی . په تیره بیادافغانستان په ټولو ختیزو برخو کی د احقیت څرگندی. د ښو اعمالو او ټولو میرانو په هکله پښتانه لوړ فکر کوی مگر د دښمن په هکله په دی ارتباط غیر عادلانه نظر لری. د دوی په ژبه کی د دښمن د تلفظ په هکله داسی کلمه نه لری چی ددوی د کینی تسکین وشي. ټکی د پښتنو په نزد له یوی خوابده کلمه ده خوله بلی خوا د دښمن په ضد تری د دښمن له ضعف او غلطی څخه پوره کټه اخلی . د دی مثال د ثبوت لپاره دوی حادثی وړاندی کوم :

د ۱۸۷۰ م کال د جون په میاشت کی سپاهی وژل شوی و، ددی منطقی دوزیرو دمختلفو قبیلو خانان او مشران ادوارو راوغوښتل . ددی پیښی په هکله دوی ته وویل شول چی دایو غیر انسانی حرکت و، او کومی قبیلی چی دا کار کړی و ډیر غلط کار و او ټکی یی کړی ده. هیڅ یوه د اټکی ونه بلله اودا یی حق وگاڼه ، د دوی دا استدلال و چی د مړی د قبیلی په مقابل کی دا دمیرانی حرکت و او یواځی غچ اخیستل شوی دی .

همدارنگه د ۱۸۷۳ م کال په اوړی کی د درویشخیلو او مسودو وزیرو تر منځ جگړه وشوه د درویشخیلو یوی لویی ډلی د مسودو څو تنه شپانه چی یوه ښځه هم پکی وه ووژل ، او دوژونکو ډله کله چی بنوته راستانه شول د دښمن د بی غیرتی په هکله یی خبری کولی اودا بریا لیتوب ئی لوی افتخار گانه اوښه ولجه تر لاسه کړی وه. د پښتنو رواجونه دمیرانی، توری او غچ په هکله خاص ارزښت لری :

۱- چی دتوری ووزی یی سوری ، هغه په ټنډه نوری؟

۲- یوپه شل اوشل په خاورو .

۳- توری یا باتورو هی یایی له غمه سوروهی .

۴- لیوه چی سور کیری گنده کیری .

۵- پنی په پښو کی څرگندیری اومیره په بدو کی بلنگ کیری .

- ۶- توری ته گیدی نیسه ، خبروته تندی نیسه .
- ۷- دمیره خوی ، دزمری زړه غواړی .
- ۸- دتوری ور وړي خوږه ده
- ۹- میره په عمل خپروه غټ او وورپی مه خپروه . (میره په عمل گوره، غټ او وورپی- مه گوره)
- ۱۰- توری په پید وھلی شی .
- ۱۱- میره چی میره وی لوری چاره وی .
- ۱۲- په تورو مړشی زویه ، نه چی دښمن ته خړشی زویه .
- ۱۳- زمري ماته وکی ، دگیدر هم په ښه شی .
- ۱۴- بار چی خر نه وړی نو په خپله به ئی وړی .
- ۱۵- زه دی بوره یم خو چی میدان پری نه ږدی .
- ۱۶- چی وتړی برگونه ، مال یی نه خوری نور میرونه .
- ۱۷- چی په یوه تیرشی په بله شیرشی .
- ۱۸- چی اختیار دجنگ لری پوښتنه په څنگ لری .
- ۱۹- لاری ډیری دی د میرو لار یوه ده .
- ۲۰- میرونه که دخدای نه دی بی خدایه نه دی .
- ۲۱- نندارخی باتور دی .
- ۲۲- که ته دورغړی زه د ځنگل یـم .
- ۲۳- لوټه له بوری سپی نه خطا کیږی .
- ۲۴- د میره یاترپ دی یا یی خړپ .
- ۲۵- چی سر نه وی گودر نه وی چی زر نه وی خطر نه وی .
- ۲۶- د میره خو ډول گوره توری خو سپی سپی وھی .
- ۲۷- اغزی چی تیره وی له کمه ځایه وی .

طبقه او کلیوالی ژوند

طبقه دپښتنو ترمنځ ترټولو زیات د یادونی وړده . ، ښوخی اومروت په دی برخه کی افراط کوی کله چی دطبقی په هکله خبری شی دوی له نورو طبقو څخه که څه هم دد وی په منځ کی او سپری ځان بیلوی څرنگه چی څرگنده ده دغرنیو سیمو خلک په تیره بیاوزیر او بیتنی په دی وروستیو وختو کی په کرهڼه بوخت شوی دی نودمصرفیت په اساس له حسادت څخه یواندازه منصرف شوی دی .

خالص کلیوالی متلونه ډیرقوی دی اوزیاته مشاهده اولارښوونه پکی ښکارپری او په لنډو جملو کی ادا کیږی :

- ۱- خټک که ښه سوار دی دیوه وار دی . (دمروتو متل دی)

- ۲- یاری له هرچا سره ښه ده بی خټکه (پیتختکه) .
- ۳- ددهرمسال مټه بی له چوتی نه وی .
- ۴- دمغلزور په دهقان، دهقان په حُمه .
- ۵- دهندکی که نور دبدولاس نه دررسی خوچی په لار خي پسکه به دروکه (دبنوخیو متل دی) .
- ۶- هندکیچی که په اوبو ډوب کړی ... به یی وچه پاته شی .
- ۷- تور مارمه وژنه اوتور جټ مړ کړه .
- ۸- چی اوبوته وایی پایی سړیی لاندی کړه ترکانی .
- ۹- د هندوانو گریدل څه دی؟ موټی موټی نیول موټی پنگول .
- ۱۰- اور اوبه سره شریک وی خو نه له هندوانو سره .
- ۱۱- هندوچی دیوالی شی نو زړی پوتی را واخلی .
- ۱۲- دهندو چوکه دلدو په اخیر پا کیږی .
- ۱۳- دسک اصل په ویښتو دی .
- ۱۴- وزیر که منډه کی خپله . . . به برمنډه کی . (دبنوخیو متل)
- ۱۵- له ... عقل دتنی تاروپټ کړی دی .
- ۱۶- دهندو چوتی ... دخیړول دی .
- ۱۷- سل د وړ دیوه لوړ .
- ۱۸- خُدران دغره لیوان په ښو راوړی تاوان .
- ۱۹- د . . . او دس په تیز نه ماتیری .
- ۲۰- سرگری په وشکی مه گنه دغره سړی په سړی مه گنه .
- ۲۱- ډول په سمه واهه ، بیتنی په غره کی ورته گډیدل .
- ۲۲- باور مه کړه دمغل په کاغذونه ، دمغل اول کاغذ پسی پوځونه .
- ۲۳- چی په هندو شه په کندو شه .
- ۲۴- سل بیتنیو سل پسونه وخوړل .
- ۲۵- له ژوندی کوندی نه مړ کوندی ښه دی .
- ۲۶- خټک سړی چرگ دی که وروی نیسی کوړ ککیږی که په زوری نیسی کړ ککیږی .
- ۲۷- مروت خربه لره په گیډه ئی ډک پښی ئی سوده لره .
- ۲۸- که گذران دی په کار وی پیشوگان مه تله .
- ۲۹- کری غل و میرو خیل یی مل و .
- ۳۰- برن په پردو اوبو شیوه کوی . (دکوم خوړ نوم دی چی همیشه دکرمی له دریا به څخه اوبه ورځی)
- ۳۱- دمسافر په خواری مرگه * لاس ئی بالښتوی خوله ئی ډکه وی له کرده مسافر مه شی زما یاره چی مسافر شی ځوک به ځای نه در کوینه
- ۳۲- که ډیری شی ښادی داسی به نه وی لکه پی .
- ۳۳- له نه وومیرو ، ملک شوبلو .

۳۴- ترخوپوری چی زوی اولور په کوي تیرنه وی مور او پلار یی خپل نه بولی .

۳۵- له مړه وروره پرینبی کومله بڼه ده .

۳۶- که شولی اسانه وی نوما نجه به خوړلی .

۳۷- او به دسیلی ، نغن د مروت .

۳۸- ورځ دینو شپه دمروت .

۳۹- دلر تاووهلی رغیږی اود سپوږمی تاووهلی نه رغیږی .

۴۰- بنو نیازی په بد راضی .

۴۱- هغه به دور نه وی چی پلوی غوړنه وی .

۴۲- څه خان نور خان شوی چی دجونگیو خولی تری .

۴۳- متوزه له پوزی سره وزه له شیرک سره .

۴۴- غرننگ وخور دامن قلنگ وخور .

۴۵- لښکر که دپلار وی هم بددی .

۴۶- بنگ به لرگی نه شی بنگیخیل به نه شی .

۴۷- که پلار دی جت و ته جتکی یی .

۴۸- ډک نس . . . وایی .

۴۹- دایمان زوال دروغ دی دتوتو زوال دوغ دی .

گلوه مرسته

دا شعار «وحدت قوت دی» دهر چا له خوا د حقیقت په شکل منلی شوی دی، حتی هغه څوک چی سوادنه لری هم په دی شعار باندی عقیده لری. په هند کی به که چاوپوښتل چی ولی تاسی بریالی یی دیوه دهقان ځواب هم داو چی اتفاق او اتحاد . همدارنگه که دیوه پوه پښتون څخه به پوښتنه وشوه دپښتنو دمشکلاتو په هکله به ئی ویل چی هر پښتون دعوه کوی چی سر وی او په سر باندی سرو نه لری . که څه هم د گلی مرستی ارزښت ټولو ته څرگند دی خو بیا هم د ډیرو سره په عمل کی په دی هکله څه نه شته .

۱- چی نسونه ئی گوښی وی ، نیتونه یی گوښی وی .

۲- دیوه سپاره (سواره) به څه دوږه وی

۳- غویی دوشو په زور چلیږی او هل دمت په زور .

۴- چی زه اوت ته راضی نور څه دی دقاضی .

۵- میاشت که یوه ده ورځی ئی ډیری دی .

۶- یوپه سلو درلی شی نه سل په یوه .

۷- دیوه لاس نه ټک نه خیژی .

۸- چی څپرونه دریږی غور یرونه کیږی .

ډار

- په دی هکله دهغه چا یادونه کپړی چی لاخوږ شوی نه وی او ژاری ، اوکله چی جنگ سوږشی نو ډارن سړی توره را واخلي او خپل ځان درباندي وژنی. یاداچی یوسړی ترغابنو په وسله سمبال وی اوچیغی وهی چی زه خود دفاع لپاره څه نلرم - دپښتنو په نزدتر هرڅه سخته کلمه داده چی چاته د «نامرد» خطاب وشي .
- ۱- خوله ئی په اوگره سوی وه اوز گروی ئی دزنکدن (ځان کندن) کاوه.
 - ۲- چی نامردو آسونه وکړل نو اول یی په خپل کلی وتر پول .
 - ۳- چی جنگ سوږ شه مریی تود شه .
 - ۴- نامردان دمپرو لاری وهی.
 - ۵- سپی چی ایسارشی غول کوی میړه چی ایسار شی توره کوی .
 - ۶- لښکر که ډیر وی بی سره هیروی.
 - ۷- خوار چی له ژوری تیر شی بیائی څه ډار دی.
 - ۸- چی رنگ دی په قصه زیرشه نوتوروته مه ځه .
 - ۹- تروړی ویل چی سل قحطی به په ځان تیری کړم اودسپی مخ به ونه کورم.
 - ۱۰- که غوتی کړی په چرگو ږو، په دی بازنه شوی تپوسه .
 - ۱۱- نه څښتن خبریده اونه سپی غپیډه هسی غل و تښتیده.
 - ۱۲- چی نن سپک شی سبا وړک شی.
 - ۱۳- څښتن حیات مال ئی مرات.
 - ۱۴- توره په څنگ کی کوتک غواړی .
 - ۱۵- نه دمپړه تور شته نه دنامردپیغور شته .
 - ۱۶- خردفقیر مړشه او په ویران دکلی سپی شول.
 - ۱۷- ډار او شرم زوی او پلار دی.
 - ۱۸- خراړی له یوه گذاره ولاړی .

نرخ

- هندوان وایی « دنرخ ماتول دهرڅه ماتول دی.» پښتانه که څه هم ددی پیروی نه کوی اود پخوانیو رواجونو دومره کلک معتقدنه دی خو بیا هم دنرخ او رواج په هکله متلونه لری . دمذهب په ارتباط متلونو ته زیات قدر ورکوی او دنورو ټولنیزو چارو په هکله ډیر آزاد فکر لری ، پښتانه کله چی قانع شی دنوی طرفداری کوی او زاړه پسی نه گرځی .
- ۱- له کلی وتښته له نرخه یی مه تښته .
 - ۲- نوی چاری په زړی لاری.
 - ۳- چی چیری اوسی په مذهب به دهغو شی.
 - ۴- مه ځه په هغی لارچی نه دی مورپری ځی نه پلار .

- ۵- بیل وطن بیل یی چلن.
- ۶- له ډیر وسره څه له ډیرو سره خوره .
- ۷- چی نه دی و دپلار اودنیکه اوس دی نوی و نیوه .
- ۸- سر که لار شی عادت نه ځی
- ۹- یوه کډه دبلی کډی زړه کاږی .

مړینه

- ۱- که کور زندان دی دمړی ناکام دی.
- ۲- مرگ حق دی کور کفن په شک دی.
- ۳- چی مړشه هغه پرشه .
- ۴- چی مرگی شته بنادی نه شته .
- ۵- پټ به پاتی نه شی چی ترخاورو لاندی نه شی.
- ۶- خپل کور هرچاته تنگ بنکار پری.
- ۷- مرگ نه په واره دی نه په زاره.
- ۸- چی یو مړنه شی بل مور نه شی.
- ۹- که نه وی بیر می په هرچا به آبادی وی خپلی بسییی .
- ۱۰- دمړیو لوړاندی په قیامت رضاوه .
- ۱۱- دی به وروستو ایمانداره بولم که یی ځان کندن (زنکدن) په خیرتیر که
- ۱۲- مرگ هم دډیرو پرده ده .
- ۱۳- جنت ښه ځای دی خو ورتلل دزړه په چاودل دی .
- ۱۴- په ډک نس مرگ ښه دی له هغه ژونده چی په لوړه سره وی .
- ۱۵- بابالار تبه یی پریکړه شوه .
- ۱۶- پخوا له اجله مه مړه .
- ۱۷- وړک خوهغه شی چی مړشی .
- ۱۸- ځمکه وایی که په تاکی گناه نه وی له مامه ویریږه .
- ۱۹- زاری هرڅه ښه دی بی له مرگه .
- ۲۰- چی زما ترسر شی تیره، خدایه مه کړی دنیا ډیره .
- ۲۱- که دی عمر شی زرکاله * اخر به ومړی ځما لاله .
- ۲۲- مه می چاته پاتی کړی ، مه دچارا پاتی کړی .
- ۲۳- تنگ دی خدای قبرهم دچانه کا .
- ۲۴- که نه مړی له خواری اخر به ومړی له زړبو دی .
- ۲۵- مچ ویل که د پیغلی په منځ ومړم مړنه یم .
- ۲۶- خوبیدلی دمړه ورور دی .

دښمنی

- ۱- د تربرو غاښ په تربرو ماتېږي .
- ۲- دښمن دی که دلوخو پړی وی ماریی بوله .
- ۳- رالویدلی دلو غروله سروروغ شی* نه رغیږی چی دزړو تر آزارپریووت .
- ۴- کانی به پوست ، دښمن به دوست نه شی .
- ۵- بدسری ته ښی خبری وایه په ورو ورو .
- بیخ ښیادی وباسه له سرا په ورو ورو
- ۶- خواره دښتن پخیری اوکون دوینځی خوږیږی .
- ۷- مارهم په دښمن وژنه .
- ۸- د پښتانه بدی دسری اور دی .
- ۹- چی کهول شی بی فرمانه ټول ئی واره شی کریانه .
- ۱۰- چی دیوه سود کیږی دبل کور نږیږی .
- ۱۱- دښمن دلیمځی اغزی دی .
- ۱۲- دغلو وروری خوږه دهخوپه ویش باندی جگړه ده .
- ۱۳- دباهر بدی ورکه شی اودکور بدی نه ور کیږی .
- ۱۴- خواره خواره به درته وایی وژورته به دی بیایی .
- ۱۵- چی ددوو سره جگړه شی ددریم په کی ښه شی .
- ۱۶- چی دخدای ویره نه وی دغزه پناه دغره پناه .
- ۱۷- چی کلی دوه شی دچوغلو ښه شی .
- ۱۸- پور دبدی تخم دی .
- ۱۹- چی څړک یی له کوره وی خو نه یی خوره وی .
- ۲۰- چی نه دی وی په خواهغه تاته شی بلا .
- ۲۱- تربور خوار لره خو په کاری لره .

کهول

پښتانه دکهول په هکله ډیره خاصه عقیده لری. که یوتبر ډیرو وږهم وی خپل کهول اوتبر ترټولو نورو پورته شمیری اودخپلو نیکه گانو په نوم ویاری . پښتانه په کهول او تبر کی دمشرتوب او کشرتوب موضوع هم په کلکه کوری ، تجربی دوی ته دادرس ورکړی دی چی کهول باید مشر ولری اوهر څوک دهغه اطاعت وکړی . مشران دپښتودنرخ او رواج له مخی مسایل خپری اوحلوی ئی . دمشر صلاحیت ته ټول درانه کوری .

۱- له نااهله دوفا طمع ومه کړه * کنده نل به نیشکر نه شی هرگز

- ۲- چي نه وکړي پيدې زوی به نه را وړي هـو ډي .
- ۳- عراقی آس په خړو جا موکي ښه لیده شي
- ۴- دفصل خواریم دا صل خوارنه یم .
- ۵- له ښه پلاره له ښي موره بلا وزو وله توره .
- ۶- عاقبت به دلیوه زوی لیوه شي .
- ۷- دغله سپي زوی که غل نه وی خو سن خو وی .

تقدیر نصیب

- ۱- نصیب کته کړي خردی چي چیرته یی بیایي هلته ځي .
- ۲- که ته لارشي تر کابلې برخه به ځي درپسي خپله .
- ۳- برخی ازلی دی نه په زور نه په سیالی دی .
- ۴- که ستا قلم زما په لاس وای + ما به ستا لیک په نیکبختی وهلی و نه .
- ۵- بی نصیبه خواړه گران دی .
- ۶- تقدیر تدبیر پوری خاندی .
- ۷- وزه له لیوه تښتیده دقصاب کره یی شپه شوه .
- ۸- له رام نه تښتیدم په کام واوښتم .
- ۹- که ټول جهان طبیب شي چاری واړه په نصیب شي
- ۱۰- له خپلي برخی تیښته نه شته له پردی برخی ویش نه شته
- ۱۱- سپور دی داسی نه وائی چي پلي به نه شم او پلي دی داسی نه وائی چي سپور به نه شم .
- ۱۲- شپه چي په کور وی په گور به نه شي چي په گوروی په کور به نه شي .
- ۱۳- چي خدای کوی هغه به وشي خود اوښ گونډه ټینگه وټړه .
- ۱۴- که په نصیب قی درغی غاښ پری ټینگ کړه .

ملگری تیا

دلاندنیو متلونو متن د ملگری تیا په هکله خاص او خالص تون لری. یو سړی دملگری په انتخابولو کی باید بیرې ونه کړي . کله چي دچا سره ملگری تیا ونیسی نود ملگری شرف او حیثیت دخپل دشرف په شان په درنه سترگه گوري او ساتی ئی ، اود ملگری په مقابل کی هری قربانی ته حاضر وی. دحقیقی او مطلب اشنا ملگری ترمنځ باید توپیرو ښودل شي. او کله چي په ملگری تیا کی کوم ټگی راشي نوپه هغه ارتباط هم متلونه ویل شوی دی.

۱- یارنيسه تر کاله ئی کسه ، که برابر شه غیر ورته نيسه اوکه نه شته ځان ځینی نيسه .

- ۲- چي بي ذاته اشنائي كه + اور به بل په خپل تندي كه .
- ۳- يار په كوڅه تير كړه رنگ ئي هير كړه .
- ۴- وركه شي كمبلي چي نه دبادئي نه د باران .
- ۵- ښه قصه بل ته كوه ښه خواړه خپل ته وركوه .
- ۶- يار دى وي په بل ديار دى وي .
- ۷- زوى زړه دى ورور ليمه دى لمسى دهبه مازغه دى .
- ۸- زوى له زړه دنيا له پرينه تر زوى لادنيا شيرينه .
- ۹- چي له ياره وايي له ځانه وايي .
- ۱۰- دغو ښتو دارو وركړه دى .
- ۱۱- چي له يار سره ياري لري عيب ته يي مه گوره .
- ۱۲- دوست په تنگه كي څرگنديږي نه په خورنه كي .
- ۱۳- چي زلزله وه توندي دى رانه كړه اوس يي خپلي مورت ته وركړه .
- ۱۴- ويل دخداي دپاره كوه او لوړ ديار لپاره وهه .
- ۱۵- چي زما اوستا بايد دى لري او نژدى څه دى .
- ۱۶- خپل څر ترلي ښه دى كه غل اشنا وي .
- ۱۷- خپل به دى وژپوي او دښمن به دى وځندوي .
- ۱۸- چي نه دى وي له موره داسي مه وايه چي وروره .
- ۱۹- هله به در زارېږم چي له چاري وزگار ږم .
- ۲۰- لايار شه لا بيزار شه .
- ۲۱- آشنا ښه دى كه خوړونكي سپي وي .
- ۲۲- كه ښه يم له يارانوسره يم .
- ۲۳- ورور ورور ته نه گتي مل مله ته وگتي .
- ۲۴- تر كوره وم درسره تر گوره نه يم درسره .
- ۲۵- چي سپينه غوايي ختي او توره يي نه ختي خوله يي وچه شه .
- ۲۶- برينبوه كه يي برينبوي چي بده تر كمږ پريوزي بيابي څه ته برينبوي .
- ۲۷- تر بوردي هغه دى چي سبادي كور ځيروي بيگاه دى اور ځيروي .
- ۲۸- اشنائي په اصل ښه ده نه په بي اصل .
- ۲۹- له كم عقله هوښيار دښمن ښه دى .
- ۳۰- خپل دى كه مې كړي سوري ته به دى واچوي .
- ۳۱- غوښي او نوک نه سره جلا كيږي .
- ۳۲- چي نه مني ديار پندونه په سر به تل وړي دغم بارونه .
- ۳۳- چي خپل زړه بدنه كړي پردى زړه به ښه نه كړي .
- ۳۴- تر بور دى كه څر وي لته مه پري اړوه .

- ۳۵- پیغله که توره وی هم کور می تری زار شه .
- ۳۶- یارمی تور دی توری گوپی لاتوری گوپی دپریکریو دارو دینه .
- ۳۷- چنه دی وی خو په مینه دی وی .
- ۳۸- د پردی آس سواری ترنیمه منزله وی .
- ۳۹- زره خو یو دی چی ملال شی پسه نه دی چی حلال شی .
- ۴۰- چی دی وپیژنی وبه دی خوری اوسپی چی دی وپیژنی نه دی خوری .
- ۴۱- دین دوستی خیرول دی .
- ۴۲- په یاری کی تل خولی ماتیری .
- ۴۳- خان ته گوره ملگری ژغوره کم یی مه بوله له وروره .
- ۴۴- دوه به سره خپل شی که دریم په منخ کی نه وی .
- ۴۵- یاردی دسرخیر غواپی ورور دی د مال .
- ۴۶- په پنده کی دی هم سجن اوسه .
- ۴۷- هر خوک په بنی ورخی کی دوست دی .
- ۴۸- که په تا باران وشي په مابه خاخی پر یوزی .
- ۴۹- چی یاری کوی هغه خواری کوی .
- ۵۰- خوک چی ستا په مینی کی وماته که پندونه .
- نه دی چانیولی اباسین په لوی بندونه .
- ۵۱- له غله سره یاری لره خپل لنډی خوندي لره .
- ۵۲- لولی ته چاویل چی یاردی مرشه ویل ئی چی دکوم کوشی .
- ۵۳- وروری وروری حساب له میانه .
- ۵۴- په تله راتله نه شی خو دزرد ختی نه شی .

خدای پاک

خدای پاک ژوندی ، لامکان اوهر چیری موجود دی ، خدای دانسان اعمال کوری اوسره له دی ئی انسان ته د عمل آزادی ورکړی ده. او انسان ته خان دخدای پاک په نزد ناتوان خیزدی او پر خدای پاک باندي متکلی دی .

- ۱- خوک چی خدای شرموی داوښ دپاسه ئی سپی وخوری .
- ۲- سړی چی خدای نه ښایسته کوی نوسترگی ئی شنی که .
- ۳- چی لوړیږی کور یی نه نړیږی .
- ۴- دچتری هم خدای دی دباز هم خدای دی .
- ۵- خواړه هغه خوری چی خدای پری خوړلی وی نه چی خوله یی ستړی وی .
- ۶- لمبول یی په مادی او ښل یی په خدای دی .
- ۷- روزی له خدا یه ده نه له روزی .

- ۸- ژرند کړی خدای خوار کړی څټه پروته مزدئی خوړلی.
- ۹- چی خدای نه که بنده څه وکه .
- ۱۰- دبنده مخ د خدای له نوره دی.
- ۱۱- خدای به وی یاران به نه وی.
- ۱۲- په بنیره په دعانه شی، کړونی خدای دی.
- چی خدای نه کابنیره څه کا دعاڅه کا .
- ۱۳- که خدای قادر دی هم ، په شنه آسمان وورول نه کوی .
- ۱۴- کارونه د خدای په کړه شی نه د ملا په خوله .
- ۱۵- میری چی خدای ورکوی نو وزر ورکه .
- ۱۶- بسم الله ویل ثواب لری نه دگیدر دبنکار لپاره.
- ۱۷- کم د لوی په هیله او لوی د خدای په هیله .
- ۱۸- غل هم وائی خدایه کور به هم وائی خدایه
- ۱۹- ته می وزی وهه زه به دی روژی وهم.
- ۲۰- هومره به شپه نه کړم څو د خوار زیرمه ونه کړم .
- ۲۱- چی خدای ورسره بدشی دستی له شرعی رد شی .
- ۲۲- بنده مه او سه غره خدای له هر چادی سره .
- ۲۳- رانده بنځه په خدای سپارلی ده.
- ۲۴- چی خدای ئی ساتی دپیشوځامن په آوی کی وساتی.
- ۲۵- چی نه ورکوی مولا څه به ورکوی دولا .

ښه څیره

- دیوه پښتانه شخصی نظر دبنکلا په هکله زیات دی. اونه غواړی چی
- د طبیعت په ښکلا کی بدلون راوولی.
- ۱- میره کوتی ورسپی څپره ور .
 - ۲- سری یو رنگ جامه دوه رنگ .
 - ۳- خیال هم خواری غواړی.
 - ۴- خیال په برمنده نه شی .
 - ۵- څو کړی گیره دچری لایقه ده.

ښی او بدی طالع

- ۱- له شنو سترگو وړوند ښه یم .

- ۲- خوار خپله خواری نه کړی چچکی نیسی .
- ۳- غل هم زور اور ، بخت ئی هم زور اور .
- ۴- اوبه په اوبو ووری .
- ۵- دکونډی دوه غوایه وو ، یوووت نه ، بل ننووت نه .
- ۶- سم دکونډی زوی وشه او سم په کلی رنځ گهشه .
- ۷- بخت یا په پتی دی یا په کوتی .
- ۸- بیړی په بخت چلیږی .
- ۹- تکه هر چیرته دخوار په کور پریوزی .
- ۱۰- خوار دلی هم خوار په هندوستان هم خوار .
- ۱۱- کم بخت چی منډه وهی په خولی پرزی .
- ۱۲- دکم بخت شرعه له قاضی سره وی .
- ۱۳- کار چی بی وخت شی بی بخت شی .
- ۱۴- چاچی ورځی شی کړی ورته بلاشی خپلی وزی .
- ۱۵- له میره سره سیالی شی اوله بخت سره ئی نه شی .
- ۱۶- چی بخت ئی یارشی کور ئی بازارشی چی بخت ئی خوارشی کور ئی ناتارشی .
- ۱۷- سل ورځی تخت ښه دی که یوه گړی بخت نه یوه گړی بخت .
- ۱۸- یو ساعت بد دسلو کالو رنځ .
- ۱۹- خوار ته مه ورکړی نوکان چی پری وگړوی ځان .
- ۲۰- خوار ته مه ورکړی بزه چی ئی ونیسی ترپښه .
- ۲۱- چی خدای ورسره بد شی په باران کی خړی ورشی .
- ۲۲- چیرته لور چیرته لنگی که دخوار نه وی کم بختی .
- ۲۳- دڅښتن چی کم بختی وی سپی ئی نیم خوبی وی .
- ۲۴- خوارو بلوسیری بختورو پوهیږی .
- ۲۵- چی دا دسویو اوتاک دی اودادشپانه لوړدی یوه ورځ به سره واوړی .
- ۲۶- یتیم ټوله ورځ روژه نیولی ماښام ئی په ماته کړه .

ښیگره او بد گره

- دا موضوع خاص اهمیت لری. هغه څوک چی صادق وی اوبی الایشه مرام په نظر کی نیسی بی له ویری اوترس څخه نیک کارونه کوی او په ښیگره یادپړی . برعکس ځینی خلک چی بدنیت اوشوم عمل ولری تل دخلکو پسه ضرر کار کوی او په خپلو بدوکی کله کله دومره گړندیتوب کوی چی شرم او حیاله لاسه ورکوی . کوم متلونه چی دښیگری او بدوگری په ارتباط راغلی دی ښه او بد دانسان د اعمالو او کړو په هکله ښه څرگندوی:
- ۱- په بدو کی صبرکوه په ښوکی تلوار .
 - ۲- زر چی پاک وی له اور ه ئی څه باک وی .
 - ۳- اسلام تر توری لاندی دی .
 - ۴- که بدکوی آخر به پښیمانی کوی .

- ۵- ښه دی هغه دی چی ښه دی لری.
- ۶- راست اوسه بیا ملاست اوسه .
- ۷- ښه هغه دی چی آواز ئی دښو وی.
- ۸- په ښه خوی سره پردی عالم خپلیری
عمر خوی دبدو شه ځکه خپل تری پردی کیری .
- ۹- سړی په خوی سره ښایسته دی په رنگ خومنه غونه ښایسته ده .
- ۱۰- نیکی ته مخ کوه بدی ته شا .
- ۱۱- ډاک شه په ډاک پریوزه له ډاگه هیچاڅه وړی نه دی.
- ۱۲- چی دقوم کمه غواړی کمه به ئی خپله شی.
- ۱۳- چی نیت ئی بدیری ملت ئی بدیری .
- ۱۴- نه دکاسیر سترگی دریری نه دغله لاس .
- ۱۵- توره مړه ښه دی پیژنم چی لم دی سپین دی .
- ۱۶- چی شپه تیاره شی بدان تیره شه .
- ۱۷- چی بد گری بد پری.
- ۱۸- سوډرته چاویل چی ولی دی خلق سوډر بولی ویل ئی چی داتول می ورونه
دی ناز را سره کوی .
- ۱۹- مه و خوری هغه خراپه چی دی وخیری تر غاړه .
- ۲۰- دچریکی بکا دلیوه خندا ده .
- ۲۱- روزی مړشه عمر پرشه .
- ۲۲- چی کلی په نامه لری یو خوی له نورو ښه لری.
- ۲۳- زر چی چیرته وی هلته ئی قدر وی.
- ۲۴- سپین په تورو کی ښه بریښی.
- ۲۵- بلانه له مزکی نه له اسمانه له خپله زبانه .
- ۲۶- دنیکی تخم بدی ده.
- ۲۷- هاتی چی ژوندی وی یولاک و اوچی مړشه دوه لاکه شه .
- ۲۸- چی نه خوری لوړ و خوری.

بیره او صبر

ډیر وخت داسی ویل شوی دی چی دښو دمنطقی خلق داستراحت طلب اولت ژوندانه خاوندان دی اود ورځینی فعالیت داجرا له مخی معلومین ی چی وخت ته ارزښت نه ورکوی. دجاری منطقی تودوخه ددوی په طبیعت کی څه رول لری ځینی نور عوامل هم شته چی په عمومی ډول ددوی په ژوندانه کی لږ څه تاثیر لری خو دومره مهم نه دی، نوځکه ختیز متلونه تل صبر او حوصلی ته درانه گوری په چارو کی بیره نه ستائی، مگر له دی سره سره باید هیرنه

کړوچي پښتانه تکره ، غښتلی او چابک خلک دی. دکارو دژر اجرا لپاره تشویق ته ضرورت نه لری.

- ۱- تراوبو وخته کالی کاري .
- ۲- چي تر کاله شي تر خدايه شي.
- ۳- فرصت رحمانی دی . بیره شیطانی ده .
- ۴- دمکی تگ په صبر لنډیږی .
- ۵- بیره سپی کوی چي پانده کونگری زیږوی.
- ۶- دومره سهیده چي وروغو می ستریدل او دومره نه سهیده چي سبزی پخیدل .

- ۷- چي وسهیری و سودیږی.
- ۸- پاک وار که ، ناپاک گذار که .
- ۹- ولی دار یږی پی په وار ماسته کیږی .
- ۱۰- چي باغ پوخ شه باغوان کوږ شه .
- ۱۱- صبر تریخ دی میوه خوږه لری.
- ۱۲- الف ویلی نه لام زیرلی .
- ۱۳- بی اوبو مه ډوبیږه .
- ۱۴- انتظار له قتله بد دی .
- ۱۵- غوا حلاله نه وه اوکور تلبرئی په سرورته نیولی وه .

کور

- ۱- که گریزی گریزی آخر دی خای ډنگو ان دی .
- ۲- هر سړی په خپل وطن کی بادشاه دی .
- ۳- هر سړی ته خپل وطن کشمیر دی .
- ۴- سل روپی پور کړه دژمی شپي په کور کړه .
- ۵- مسافری بده بلا ده .
- ۶- که په کور امیر وی په بهر فقیر وی.

پتاو بی پتی

داډیره مشکله ده چي سړی دی دپښتانه په نظر دپت اوعزت موضوع وپیژ نی مورت ته دپښتنو دپت خبره داده چي دکورنی خینی پیښی پتی وساتی ، هغه پیښی که څرگندی شي نو هر ورو دکور او کلی په نزد بی پته کیږی او نفرین ورته ویل کیږی ، یعنی دوی کی رواج ډیر مهم شمیرل کیږی . بنوڅی دپت اوعزت په هکله ډیر زیات ښکته پورته غورزی. مگر دمروتو خلک دومره تشد دنه لری .

- ۱- یارلی دی خر وی خوچي زه پوری خر نه یم .
- ۲- په درنو دروند په سپکو سپک .

- ۳- دریاب په لوبښی نه وچیری .
- ۴- کاروان ته که سپی وځای دکاروان څه پری کمیری .
- ۵- دریاب دسپی په خوله نه پلیتیږی .
- ۶- په سلومی مړکړی په یوه می پر مه کړی .
- ۷- پت ښه دی که لاک ، نه پت .
- ۸- په پت کی تور موسلی ښه دی .
- ۹- مړمی کړه پړمی کړه .
- ۱۰- دمیره لوز گوره دځمکی فصل ، دښځی ښایست .
- ۱۱- ته زماشری ته لاس مه راوړه ،زه به شال ته دستا لاس نه در وړم .
- ۱۲- دریاب په کانی نه خړیری .
- ۱۳- چي نوم یی واخلی په ننگ یی ومره .
- ۱۴- سرکه غټوی هم پتکی غواړی .
- ۱۵- فقیر کله دسپری لپاره کند په اور اچوی .
- ۱۶- میره مړکړه او سپکه وه یی مه .
- ۱۷- څه وهلی څه وژلی .
- ۱۸- دسیال دسیال گیری ،جامی واغو نده سپینکی .
- ۱۹- چي په خپلی خورنه شر میږی په بلی نه څه وشر میږی .
- ۲۰- بس کوه شامکه په اخیر دی ووهله .
- ۲۱- کم سړی ، گناه یی لوی که .
- ۲۲- دم چي په ډول گډ شی بیائی څه شرم وی .
- ۲۳- چو هاری ته چاوویل چي له چانه شر میږی ویل یی له خپله سیاله .
- ۲۴- مال می تر سر څار کړی اوسرمی تر شرم څار کړی .
- ۲۵- په سوډر پورې خپل نوم اور دی .
- ۲۶- په زمري می دی وی دگیدر دی راباندی نه وی .
- ۲۷- وزه چي هم ځملي ،ځای په پښو پا کوی .

مالداري - هوا - روغتيا

دامجموعه زیاتره په مروتو پوری اړه لری. ددی خلکودکړنی او مالداري دژوند ښه ثبوت دی. دا ددوی پرژوند باندی اغیزه لری. کوم متلونه چي دلته رانقل شوی دی ددوی په مالداري ژوند پوری تړلی دی. څرنکه چي وزیر په دی وروستیو وختوکی په کرنه بوخت شوی دی اوبنوڅی دډیرو اوبوپه درلودلو

سره له پخوا کرگر دی نودې موضوع ته کم متوجه دی. د بنوخیو او وزیرو د ژوند پروسه تثبیت ده، د هواد بدلون په اثر د دوی د ژوند جگې او تېټې تر زیاتې اندازې پورې پېشگوټی کېږي او پېشگوټی یې هم معمولاً رښتیا ثابتېږي او په دې هکله دوی ښه تجربه پیدا کړې ده. د ځمکې د شدياري - وتری او کرنې څخه تر حاصل اخیستلو پورې حتی د هر جریب حاصل او نور پېشگوټی کوي. د پسرلي او ژمي د پرله پسې حالت له مخې دوی دخپل ددوبي غلي اندازه د کمیت او کیفیت په لحاظ مخکې له مخکې ښوولای شي.

مگر دللمو په باره کې د اېشگوټی نه شي کولای. ځکه د کال هر مه میاشت ځانته خصوصیات لري او بیل حالت ښی. ځکه چې (۶-۷) انچه په کال کې) باران هلته ډیر لږ اوبې وخته دي او دهغه چاود هغو څارویو او فصلونو چې ژوند یې په باران پورې تړلی دی ددی بې وخته اولږ باران په سبب د ښو حاصلاتو پېشگوټی نه شي کیدلای.

- ۱- لره دې آباده کړه چې پاته بره شوه.
- ۲- په هل ختلی ښه نه په راشه.
- ۳- په پردیو دروزو باندې گید بنو کرل سره لاندې.
- ۴- که ووهی گرسټ ته به شي په جامو پټ، که نه ووهی گرسټ ته به گړزی لغر خټ.

- ۵- چې طمعه دي په ځمکه کړه تومنه دي پری ورکه کړی.
- ۶- شل ورځ کډون کوه یوه ورځ اوبه لگوه.
- ۷- پولی ته یې هیله کړه هیله دي نهیله کړه.
- ۸- سهیل چې واده که دهرچا جامې به وکه.
- ۹- له موټی برلو نه شي.
- ۱۰- اوبزی که پټوی په راشه به څرگند شي.
- ۱۱- د پوکر بې وفو. (کوم تخمونه د دسمبر د پنځلسم څخه وروسته وکرل شي نه رسیږي)
- ۱۲- چې په طمع د کرو شي هغه پاته په میرو شي.
- ۱۳- د لوگری چې زړه نه وی لور په لوټه تیره کوي.
- ۱۴- چې په خپله کرونده گړزی که شیدی وی ټول غوړی شي.
- ۱۵- زاړی ولاړوی لکه څاړی، بوږ ولاړوی څینستن ژاړی.
- ۱۶- اوبه پندې کړه باجرې غونډې کړه.
- ۱۷- لازاړی ځامن دی لازاړی غنم دی.
- ۱۸- چې نه وکارې نوکه په لاس به نه نیسی روکه.
- ۱۹- چې په ټل روږه وی په تاندو به دوږه وی.
- ۲۰- چې په ټل هستی وی په تاندو به نیستی وی.
- ۲۱- چې طمعه دې په خدای کړه تومنه دې پیدا کړه.
- ۲۲- نالی کرونده د اوبنو تاخت دی موټی کرونده د وزو تاخت دی.

- ۲۳- تاند و به به دی مور که وچو به به دی سپور که .
- ۲۴- غنم په دشمن کره باجری په سجن کره .
- ۲۵- چي مز که دکه کری دک به دي کړي چي مز که وزي کړي وري به دي کړي .
- ۲۶- په ماتي خه تخم اچره .
- ۲۷- ټول کال دي گل گل وه بيا ديوه غوائي غوبل وه .
- ۲۸- چي کاتک کيوزي په نوبلا پريوزي . (دکاتک مياشت داکتوبرد پنځلسم خه پيل کيږي .)
- ۲۹- اسواره ده اسو گته ده . (داسو مياشت دسپتمبر ۱۵ م خه پيل کيږي)
- ۳۰- نه تل وي باران نه تل وي فرزندان .
- ۳۱- وسه په وړه ده چيتر په غره ده . (وسه - داوړي باران - چيتر داپريل دشپږمي برسات)
- ۳۲- کيله کيله د خدای په هيله .
- ۳۳- گتغينه کي ده لادگره کي ده . (زور متل دی غينه کي مقصد ډير اولادونه گرځه کي مقصد ډيره کرهڼه) .
- ۳۴- تاندوبه کرونده، د گوتو ختل دی .
- ۳۵- خدای چي مهربان شي په گلو اوغولوي سم ووروي .
- ۳۶- باران دي په راشه کيږه .
- ۳۷- کرونده دومره ښه ده چي آس پرې ورغړي نه چي پرې وتری .
- ۴۰- وسه له ښکي سپرلي له پاسه .
- ۴۱- پورب وائي که زه چليدي ددرښو لاس اوپښي به شنه شول
- ۴۲- چي له تل سره ئي کاروي هغه تل په غم هساروي .
- ۴۳- تل خوار کړي تللي بيارته نه دی بيا راغلي .
- ۴۴- چي تل وړک کړي دی دهغو ميله نه مونده کيږه .
- ۴۵- دتل کرونده ماته لينده ده .
- ۴۶- له هغی قحطي می ژغوري چي اوربشي شي سمسوري .
- ۴۷- تاندو بي وال لونگي زړوي او وچو بي وال شپړي زړوي .
- ۴۸- چي فصل پوخ شي داروئي رودل دی .
- ۴۹- اسو ودي سورو .
- ۵۰- باران خوداسي وي زيات خوتندر وي .
- ۵۱- يوئي کړي سلئي خوري .
- ۵۲- چي په آسمان اوره شي مالگه اوبه شي .

- ۵۳۔ مزڪه تول په توكل كوى خومدار ئى په ساتلو كى دى .
- ۵۴۔ سپينه وورول كوى توره ډارول كوى .
- ۵۵۔ څه دې شى په هغه سپرلى چى نه سڅى څري نه وري .
- ۵۶۔ له شنه آسمانه ووريدل نه شى .
- ۵۷۔ چى په وقت دكلونه وى بارانو نه * چى بى وقته باران وو رى څه ئى كى
- ۵۸۔ په اصل ، باران يوبنه دى . خوشحاله !
- ۵۹۔ پگن پرزوي ، چيتريى لتوى .
- ۶۰۔ غوښى لاچاره خورى لائى ساړه خورى .
- ۶۱۔ ځناوران څلى و پرزول اونوم دپگن بدشه .
- ۶۲۔ مالا سپينه څله ژپله چى توري اوبه كړى كړنگونه .
- ۶۳۔ دډيرو درمند خرو خوړلى وى .
- ۶۴۔ چى راوخيژى گوپان بيامه كره مونگان .
- ۶۵۔ چى راوخيژى تلى بيامه كره كونځلى .
- ۶۶۔ شولى چى ترنگيرى تبي لنگيرى .
- ۶۷۔ كړونده آسانه ده پالنه ئى گرانه ده .
- ۶۸۔ دپاگن په دو وژبو غلطه تم شه
- ۶۹۔ سيلى چى الوزى بادئى قاصد وى .
- ۷۷۔ په تيرو او بوپسى كورزو ونه وهى .
- ۷۱۔ په وخت نمو نځونه كوه بيوخته للونه كوه .
- ۷۲۔ دوريځى دنمر نه مې وساتى .

جهالت اوبى عقلى

- ۱۔ ختل ئى په توت زده نه وى اوملا كيكړته تړى .
- ۲۔ كم عقل اول ننگ كوى بياجنگ كوى .
- ۳۔ نه يار وى نه هوښيار وى هسى دغوايه اودكتيوى ناتار وى .
- ۴۔ كم عقل دومره په بل نه وكه لكه په ځان .
- ۵۔ ليونى په كلى پورى خاندى اوكللى په ليونى پورى .
- ۴۔ غيلى كه مې پوولى نه دى هم ، كش خومى ئى اوريدلى دى .
- ۷۔ موږ كه خاورى كينه خاورى دې په كونه .
- ۸۔ خرپه خندانه پوهيرى .

- ۹- که شپه تیاره ده خوراو مور بښکاره ده .
- ۱۰- دخړه مینه دلتو وهل دی .
- ۱۱- په نا قابل طبیب می سر شو * دردمی دزړه دارو دسترگو راکوینه .
- ۱۲- په ډیروړندو یو کون جمعداري کوی .
- ۱۳- خرکه ترمکی لارشی چی بیرته ورشی هغه خر دی .
- ۱۴- خر زوړشه اودڅښتن کورئی ونه پیژانده .
- ۱۵- په پردی مال کم عقلان خوښیږی .
- ۱۶- چی نه ذکر وی نه فکر له دی هسی بیداری په خوب خوښ یم .
- ۱۷- په برغولی کی ډوبیږی .
- ۱۸- سخ دهغه لنډان چی نه په سود وی نه په زیان .
- ۱۹- دخړه څښتن له عقل پلي خرئی په کور کی لوی شه ده لانه دی پیژندلی .
- ۲۰- رانده هم په دی پوهیږی چی خدای یودی اومالګه تروه .
- ۲۱- ږوند په خپله خونه ښه پوهیږی نه سترګور دبل په خونه .
- ۲۲- چی میوی ئی دکابل خوړلی نه وی * دهغه تر فهم ډیرې وی کور کوری .
- ۲۳- که ډیر هوښیار ئی کم عقل وپوښته .
- ۲۴- چی نه پوهیږی هغه ته یوه برخه دوی کړه .
- ۲۵- په ډیرو لیونی خو ښیږی .
- ۲۶- دخړوله خوید سره څه دی .
- ۲۷- نه سودنه فایده ږیره کل کړه پاینده .
- ۲۸- دوه جاهلان زنجیر پریکوی .
- ۲۹- په مینن چی لاس وهی نو سو په ورا چوی .
- ۳۰- تورخرپه صابون نه سپینیږی .
- ۳۱- خره ښکر گتیل غوږونه ئی بایلل .
- ۳۲- اوربشی که دروپی شل منه وی دخړه خو لپه دی .
- ۳۳- خرپلارکړه چارپری بارکړه نو خردې پلارنه شه .
- ۴۳- لنډ په په غوايه په لوړه وخیژه چی څوک څه کوی ته هم هسی کوه .
- ۵۳- آس ئی هغه ته ورکړ چی تانګ تړل ئی نه زده .
- ۳۶- کوتک خره وخوړ اوشونډک دکلال وپرسیده .
- ۳۷- له ضروره خرهم ابا باله شی .
- ۳۸- که خرو یوی وهلی نو غوږونه به ئی لوی نه وو .

غم او ښادی

ژوند دلته داحتیاط ، دقت او گواښ څخه ډک ښودل کیږی . سړی په خپلو غمونو کی بی پروا او مغرور ښودل کیږی ، داسی چی په زړه کی ئی دبل چا دغم لږ څه همدردی ځای لری . همدارنگه انسان اکثرأ نړی په عینی اوموجود

شکل سره منی اوله افراطخه ژغورنه کوی . نه ډیر غم لوی اونه له خوشالی څخه
چوی هڅه کوی چی اوس ځان خوشال وساتی اود ژوندانه له لنډ عمر څخه
گټه واخلي .

«څوک چی په ژوند کی ډیر مقررات او قیودات مراعا تـوی
هغه ژوند کوی خوپه ژوند کی به همیشـه ورک وی .»

- ۱- چی وپړزی خوږ به څرنگ نه شی .
- ۲- یتیم په ژړا ټینگ دی .
- ۳- ویر له ډوله سره نه شی .
- ۴- مه له غمه پرزه مه له خوبنی ورزه .
- ۵- نه له غمه څوک مړه شوی دی نه له خوبنی څوک الوتلی دی .
- ۶- په ویر کی هر څوک خپل مړی ژاړی .
- ۷- پردی غم له واورو سوړ دی .
- ۸- نه هلته بنادی وه چی زه وم نه هلته بنادی وه چی ئی یووړوم .
- ۹- دوراری په وراری سود کیږی دبوری په بوری .
- ۱۰- ځامن خواره دی غیښی ئی کا ږه دی .
- ۱۱- زه دی دروغجن یم خوتا دی خدای جوړ ، کړی .
- ۱۲- چی په جهان کی ئی خوبنی وی هغه کس دی .
- ۱۳- پردی غم نیمه بنادی ده .
- ۱۴- دآس ملاجنت دی گیلوه ئی دوزخ دی .
- ۱۵- په دنیا دوه څیزه لذت که * سواری دآسو خوب دجونو په ورنونه .
- ۱۶- مه خوشحال وای مه خانی وای چی په لاس تور موسلی وای خوارمان
دی که ځوانی وای .
- ۱۷- سنج دښغه سړی چی ئی غم په بل سړی .
- ۱۸- چی نه وی هم غم چی وی هم غم .
- ۱۹- گازری په خوند دې نه یم په خړپ دې یم .
- ۲۰- دنیا په امید خوړل کیږی .
- ۲۱- پښی می دپاس وی که په خړه وی که په آس وی .
- ۲۲- بزیره می وخریله اوعیدهم نه شی .
- ۲۳- یوغم له بله غمه نه شرمیږی .
- ۲۴- هغه څه دی چی بی ور کړوئ زړه ښه دی .
- ۲۵- ځینی ئی خوری ځینی ئی نغری .
- ۲۶- پلار او مور ئی خوبنیږی چی زوی موسترپیږی هسی خبر نه دی چی
عمر ئی لنډیږی .
- ۲۷- اوبه په ډنډ دریږی اوغم په غم دریږی .
- ۲۸- هرکله دې څه که چی زړه دی ښه که .

- ۲۹- چي په مال دی اخترشه کوردې ډگرشه .
- ۳۰- راشه له هرچا پاسه ، راشه له هرچاسمه ، راشه له هرچا کوزه .
- ۳۱- له خوښی یی خبر نه شوم اوله غمه دی وسوم توره تپه .
- ۳۲- اوبه به تیری شی کانی به پاتی شی .
- ۳۳- زه دی دپلار ویر کوم او ته می دخولی پیښی کوی .
- ۳۴- ورځ دهغوده چی ښکل کوی ، شپه دهغوده چی سکونډل کوی .
- ۵۲- چرگ چی بانگونه کوی خپلی سترگی ژاړی .

پوهه

- ۱- عقل لعل او گوهر دی نه په زور اونه په زر دی .
- ۲- چی له خپله عقله پلي وی هغه تل په غم نیولی وی .
- ۳- ژبه زده کړه ، یوه مه کړه .
- ۴- هر سړی له خپل عقله پادشاه دی .
- ۵- عقل له بی عقله زده کیږی .
- ۶- له جنگ نه زه راغلی یم او خبری ته کوی .
- ۷- کارچی بی استاد وی بی بنیاد وی .
- ۸- که ددرست کلی ملک ئی چی له ځانه خبر نه ئی نوهلک ئی .
- ۹- هوښیار نه پرزی اوچی پرزی بیاپه خوله پرزی .
- ۱۰- هوښیار مرغه نه بندیری او چی بند یری نوپه دواړو پښو بندیری .
- ۱۱- ډیر هوښیار ډیر خوار .
- ۱۲- طبیب کوم طبیب دی چی په ځان ئی تیر شوی وی .
- ۱۳- دزرو قدر زرگر پیژنی .
- ۱۴- دحکیم خبری بی حکمه نه وی .
- ۱۵- لنده ژبه هری خواته گرژی .

کار او مزدوری

لاندینی متلونه په عمومی توگه دخواریکښانو او مظلومانو متلونه دی .
 په دی متلوکی انسان فقط دکار اوزحمت لپاره پیدا شوی دی . کار او زحمت
 گال انسان گانه ده . ټنبل اولت انسان دسپکاوی حق لری . دکار اوزحمت
 گاللو خوند ډیر زیات دی . دکار دخوږوالی او ارزښت له امله پښتانه
 ځانونه تکره کار کوونکی اوزیار ایستونکی شمیری . دزیار اوزحمت عمده دلیل
 غریبی مظلومیت او مجبوریت دی .
 اوکه نه ډیر محنت اوزحمت چی زیات حاصل ئی هم بل څوک واخلی هیچاته

خوندور کیدلی شی. ددی سیمی پښتانه دښی او حاصل خیزی مځکی په درلودو سره چی اوبه ئی هم پریمانه دي زیات حاصلات تر لاسه کوی. په تیره بیاد بنو وادی ډیره خړوبه او آباءه مځکه ده، مگر خلك ئی یوازې دفصل په وخت کی کار کوی، بل وخت لت او تنبل پراته دی. دفصل دکرلو او ریبولو وخت هم یوازی دڅو هفتو لپاره دوام کوی.

- ۱- کټه ئی دمزدور غوندي، خوره ئی دڅښتن غوندي.
- ۲- چی خپله اوږه زهیره نه کړی پردی زوی به خپل نه کړی.
- ۳- چی درشی له بله کوره په تابه شپه که تکه توره.
- ۴- خپله اخسته په برغولی کی هم ښه ده.
- ۵- چی کاږه بارونه وړی هغه اوښان دی.
- ۶- له پراته زمري ښورن گیدر ښه وی.
- ۷- خپل کټ خپل پوزکی له هرڅه وی خوږ کی.
- ۸- په یوه لاس لوکوه په بل ل کوه هیڅ پروادی نه شته ډیره کل کوه.
- ۹- پردی چاردی که ښه وکړه لاس دی تور، که دی بده وکړه مخ دی تور.
- ۱۰- که شنغری ژورنه کړی پردی زوی لور به خپل نه کړی.
- ۱۱- چی خر نه شی غوړ به نه شی.
- ۱۲- خری کاږه کهتری، گوندي خدای در که بهتری.
- ۱۳- له بیکار نه بیکار ښه دی له جاهل نه تور مارښه دی.
- ۱۴- لاس وهه خدای یادوه.
- ۱۵- یوپه سل راځی نه سل په یوه.
- ۱۶- دښکار غوښی دځان غوښی.
- ۱۷- بی مزده چار دهیچانه زده.
- ۱۸- چی له خپله کسبه نه خوری که ولی وی ښه به نه خوری.
- ۱۹- کار اسان دی پال ئی کران دی.
- ۲۰- ډیر غواړه لږ نغاړه.
- ۲۱- تیار خور حرام خور.
- ۲۲- که میلمه ئی ست خونه ئی.
- ۲۳- چی بیکار وی که سردار وی څه په کار وی.
- ۲۴- چی کمکی ئی اخلی برگونه دڅوار به شنه شی زنگنو نه.
- ۲۵- سندرو چی سور دی زور دتنور دی.
- ۲۶- کوږ ووږ له خپله لاسه خوږ.
- ۲۷- چی څوک خوبونه کوی دهغو کټی پیدا کیږی.

دروغ

- ۱- چي رښتيا وردرومي درواغو به په ملك اور لگولى وي .
- ۲- په سترگو ويني په زوى لورى .
- ۳- درواغجن درواغ وايي اورښتيني ئي قياس كوي .
- ۴- مدعي سست گواښي چست .
- ۵- ددرواغو مزل لنډ دي .
- ۶- رښتيا كه بايدې دي هم تارخه دي .
- ۷- درواغ ويل دكوتې ترپ دي .

سمپا او اصراف

دا هرو مرو وايو چي پښتانه دنوم او شهرت لپاره ډيري درني ميلمستيا و ي ورکوي اوميلمه پالنه ددوي غوره دو ددي . هغه پښتون چي لنگريي خلاص دي اوهر لاروي ته ډوډي کوي وائي چي پيسي ئي په ښه لاره کي خر خپري ميلمه چي هر چيري ولاړشي دده ستاينه به کوي . پښتانه نژاداً ميلمه پالونکي خلک دي ، هرکلي جسره لري او پردي ميلمانه هلته شپه تېرولي شي اودکلي خلک ډوډي او څه کالي دشيپي دتيرو لو په غرض ورکوي . دحجري مصارف يادکلي دملك له خوا ورکول کيږي اوياپه کلي ويشل کيږي .

- ۱- اوله ورځ پاچا ، بله ورځ وزير اوبله ورځ له خاورو خمير .
- ۲- بي وخته ميلمه دکاله ناتاردی .
- ۳- په لږو کي خوره په ډيرو کي ننگ کوه .
- ۴- پردي خواړه په پور دي .
- ۵- دمیلمانه په تلوار دکاله څه شي .
- ۶- ديوه ست ښه دي دبل پت .
- ۷- مري چي کوربانه خوښوي ، ميلمانه ئي خوښوي .
- ۸- په فقير که يودربند شي شل پري خلاص شي .
- ۹- چي ورکړي گل شي چي وځوري . . . شي .
- ۱۰- سخيان دخداي دوستان .
- ۱۱- څوک چي ننگ که هغه توري شري لنگ که .
- ۱۲- کال ته کسه لوړوهه .
- ۱۴- ددوو کورو ميلمه خواړوي .
- ۱۵- جنگ پر وسله شي ننگ په غله شي .
- ۱۶- بللي خور ولي .
- ۱۷- دسلو بلليو ځاي وشي ديوه نابللي ځاي نه شي .
- ۱۳- چي اوگره سريږي ميلمه ډير ږي .

- ۱۸- نه تاڻه راته کينبول نه ماڻه په کي پرينبول .
- ۱۹- نوم دې لنگر کوردی ډگر .
- ۲۰- شنی گورگری می نه خوړی په پخوپیسی گرزیدم پنی می بایللی .
- ۲۱- دریاب که لوی دی دسپی په ژبه دی .
- ۲۲- کورمی درجار څکه دی مه وه .
- ۲۳- دبخیل مال دخوارو دی .
- ۲۴- چی ډیروی خو ډیروی چی لږوی په بسم الله نه ډیر پزی .
- ۲۵- بدشوم دی بدئی نوم دی .
- ۲۶- اخونده اخونده! ماردی. دنبو خوانانو کاردی. اخونده اخونده! تډبردی.
یوزه یم بل می زوی بل ملا اکبردی .
- ۲۷- اخونده صاحبه غوړی دی غرمه لره سړی دی، دانوردې په لاس کسی
څه دی ؛ نغن دی څه عجبئی خوند دی .
- ۲۸- چی سړی زړ پزی حرص ئی زیاتپزی .
- ۲۹- شوم گیر ، تازیان کوی .
- ۳۰- چرگ چی خوبپزی یی تنگپزی .
- ۳۱- نه خرمداریده نه سپی ورنه ته .
- ۳۲- موبك په غار ننوتلی نه شواوپه لکی پوری یی مخ وریسی .
وتاړه .
- ۳۳- چی ماما وسرته لاس کړی دخورئی امید ورته پیدا شی .
- ۳۴- دگیدی لار ژوره ده .
- ۳۵- اخوند مورشه پاته یی کورشه .
- ۳۶- طمعدار په دواړه جهان خوار .
- ۳۷- ته وائی بس دی وائی لس .
- ۳۸- مرغه دانه وینی لومه نه وینی .
- ۳۹- چی دنس په هوا درومی که یی غم نه وی غم به مومی .
- ۴۰- که واپره دنیا دیوه شی هغه یوبه پری مور نه شی .
- ۴۱- چی دونی ترك شی دوزی ورتړپ شی .
- ۴۲- منگور خاوری په احتیاط سره خوری چی تمامی به شی .
- ۴۳- په پردی کورسل میلمانه هیڅ نه دی .
- ۴۴- دنیا په نهو ولاړه ده هیچالس کړی نه ده .
- ۴۵- ... هم تنگ غواړی اودزوی سرهم غت غواړی .
- ۴۶- چی په تلبیر میړانه کړی د دنیا زور لری .

د انسان عدا لټ

- ۱- باران په باره وشه اوڅره يې دخالصي يو وړه .
(خايونه دي) .
- ۲- فصل غوايانو وخوړ او غوږونه ئي دخړو پريکړل .
- ۳- ملک خراپو ويران که اونوم دکارگانو بدشه .
- ۴- وازگه ئي دپيشو په لکۍ پورې وتړله .
- ۵- حق دحلايد لو دبزووه او په کي راغلل چرگان .
- ۶- گناه په خپله وکه لعنت په شيطان وايي .
- ۷- يوئي گتۍ بل ئي ختۍ .
- ۸- گرم به کم قوت وي اوختۍ به دزور اورختلي وي .
- ۹- خاي ودبازونو ، ونيوکار گانو .
- ۱۰- خواړه خوله خوري او شرميري سترگي .
- ۱۱- غوښي نورو وخوړي او هډوکي دگنجي په غاړه کړل .
- ۱۲- ماسته بيزو وختل او خوله ئي دغرنجي ککړه کړه .
- ۱۳- تيل زما لکيري اوپه گټه ئي نور خوښيري .

بودا والي

- د عمر اوزوړوالي توپير دپښتنو خوانانو له خوا تل دتوجه وړدي . «زوړوالي هوبنياري» يوه داسي موضوع ده چي پښتانه په درنده سترگه ورتله گوري ، ځکه چي په ټولو کورنيو او کليوالي شخړو کي دسپين بزيرو نظر ئي دا اعتبار وړدي . په مرکه کي دسپين بزيرو خبرو ته ټول غوږ بږدي . کوم متلون نه چي دلته راغلي ټول دسپين بزيرو دمقام داحترام ښکار ندوي دي .
- ۱- دزاړه سره مه کوه مړ به شي دواړه سره مه کوه هير به يي شي .
 - ۲- دور او پلار چي زاړه شي ترگور و خواړه شي .
 - ۳- سپينه بزيري خاوري پينه .
 - ۴- سړي چي زوړ شي هر زحمت ورجوړ شي .

خواري او غريبي

تقريباً له نيمايي څخه زيات متلونه چي په دې هکله ليکل شوي دي په مروتو خلکو پوري اړه لري . ددوي ظرافت داستايني وړدي . ديوه غريب مروت څخه بل څوک دخواري او غريبي په هکله ښه معلومات نه لري «خواري دروغتيا - مورده» او خواري انسان کلک اوسر سخت آموخته کوي . ددې متلو نور بله برخه ښو خيو ، خټکو او دوزيرو دسيمو څخه دي چي زياتره ئي مشهور -

- متلونه دی . کومه خاصه قبیله اومهجل نه شو ورته ټاکلی .
- ۱- دخوارسري په لاس کنډک لوار لیده شی .
 - ۲- تشه لاسه ته می دښمن ئی .
 - ۳- گنجی په سرتار نه لری په چا کار نه لری .
 - ۴- بار خروړی او . . . دکلل خوړ شی .
 - ۵- که په نورو ښه شپه ده په خوار هغه شپه ده .
 - ۶- نن خو ار تل خوار .
 - ۷- نیستی پاکه پاچاهی ده دولتمند ئی له لذته خبر نه دی .
 - ۸- وړک شی پوره چی میره باسی له کوره .
 - ۹- دخره هڼاکه له غمه ده برخه یی کمه ده .
 - ۱۰- خدای چی سړی خواروی په ورځ دوه واره پخوی .
 - ۱۱- دادی دومره غوړی وو چی په سر تمام شول .
 - ۱۲- مسکینه یوه سترگه دې توره بله دې سپینه .
 - ۱۳- یاخوارمه وای یا هوښیار مه وای .
 - ۱۴- که خواریم هسی خوار نه یم چی دمسافر و خوری پتوم .
 - ۱۵- که دگیدر خپلی وای پردی به ئی ولی پتولی .
 - ۱۶- له پوروړی زیات خوار نه شته .
 - ۱۷- چې نه دې وی خپله غونډه بل ته به ناست ئی وچه شونډه .
 - ۱۸- وینځه چی توده شی هلته اوده شی .
 - ۱۹- دخوارانو کتوی په صبر پخیری .
 - ۲۰- دخوار چیرکی تل دزور اورو سپی خیری .
 - ۲۱- که وطن اوگره شی دخوار خو یوه چمچه شی .
 - ۲۲- په میړو خوار په هډو خوار .
 - ۲۳- خوار دارزان هیله وکړی په وار دوه جامی زړوی .
 - ۲۴- اوبښ خوپه پیسه دی چی پیسه نه لرم څه وکړم .
 - ۲۵- خوارانو مال په پلو خری .
 - ۲۶- خوا دی عیب نه دی عیب غلااو کاسیری دی .
 - ۲۷- دپیشو په سر دستنی داغ ډیر دی .
 - ۲۸- یو بهلول یو ئی کچکول .
 - ۲۹- وړک شی پوره چې وړک دې کړل دوه کوره .
 - ۳۰- غرور ، خودخواهی ، پلمی او بهانی .

ددی گروپ متلونه لږ گډوډ دی چی د انسان دزړه ضعیفی اومنفی جنبی
ښیي. د حیواناتو په طبیعت کی داخلاقو په هکله خاص متلونه راټول شوی دی.
کارکه او خره ته همیشه سپک کتل شوی دی :

- ۱- سکنده چی خربه شی دچوهاړی (جارو کښ) کره په خپله ورکړه شی .
- ۲- پکه دخپلی خور په وینستو سڅ کوی .
- ۳- څمځه هم په ځان غره شوه چی په ما اوکره سره شوه .
- ۴- لوڅی دقوم سپکه غوښتله سرئی په دریاب کی وچ شه .
- ۵- هرچاته خپل عقل ښه لیده شی .
- ۶- لگر د زر کی یون زده کاوه خپل ئی هیر که .
- ۷- وزی په میړی پوری خندل چی دالوڅه ... دې ورکه شه .
- ۸- سترمی کړی او سترمی دغاړی مه کړی .
- ۹- ترورپی (کیدری) ته خپله سیوره غټه ښکاره شوه .
- ۱۰- هر څوک وائی چې زما دغر کی خوند ښه دی .
- ۱۱- خر هغه دی کته یی بله .
- ۱۲- هیچاته دخپلی خولی بوی نه ورځی .
- ۱۳- چی کم نه شی سم به نه شی .
- ۱۴- چاچی ځان کمین که دجنت براقئ زین که .
- ۱۵- له خره څه مردار دی چی دی خړی او به نه څښی .
- ۱۶- سمه سویه ولتیده او سم تازی ته ورغلل .
- ۱۷- چې دادی وار شه بابا بیمار شه .
- ۱۸- لگرهم خوری هم وزرخاندی .
- ۱۹- په کور کی دې نه چنه شته نه بټه په شمله دې شوم غلطه .
- ۲۰- که خواړه پر دی وو گیده خودې خپله وه .
- ۲۱- بیکاری سړی په پردو متیازو کښینی .
- ۲۲- شرکی وایی چې زما تر کوچوپسته زویه اولگرچي زما ترلټی سپینه زویه .
- ۲۳- که دتادی اوربشی ډیری ځماله نازه سترکی توری .
- ۲۴- غلبیل کوزی ته ویل چی دا دوه غارونه دی وړک شه .
- ۲۵- اوښه څه دې سم دی چی پاته دې خرڅه .

خود خواهي او ناشکری .

- خود خواهي دهرچا په نظر کی بده ده اوناشکری هم لوی عيب دی. ناشکری انسانان په هرځای کی پیدا کیږی . دپښتو متلونه په دی هکله دانگریز ی متلو سره پوره توپیر لری. پښتانه هوښیار اوزیات ئی په سلو کی زیرک دی.
- ۱- زه دستا په برگ یم اوته زما په مرگ یی .
 - ۲- له بړوی زوی نه میراث ښه دی .
 - ۳- دپلار زړه په زوی او د زوی په وچ کانی .

- ۴- چي ڄان وي په ضرور نه زوي ويني نه لور .
 ۵- دگيدر ډکار شول ځنگله ته ئي زغلول .
 ۶- پريښول ئي عيب لري پريکول ئي درد ناخلف شه دپدرپه مخ کي
 زخه .

- ۷- يوه ځان کندن کاوه اوبل لور ور نه غوښتله .
 ۸- اول ځان بيا جهان .
 ۹- خرپه ځان حيران څښتن ئي په بار حيران .
 ۱۰- چي ئي غيشي له مازده کړه بيائي څښي زما په سينه کړه .
 ۱۱- پلار ئي له لوږي مړيده او زوي ئي خواږه ور نه غوښته .
 ۱۲- موږ دوږي له حاله څه زده .
 ۱۳- ورور که سپور دي دخپل کور دي .
 ۱۴- چي زما په کور ماږه شي هغه زما دمور ميره شي .

قوت او قدرت

- ۱- له زوروره ياليري ياغلي .
 ۲- چي په زور ورسره نه ئي برابر دهغه په څنگ مه څه زړور .
 ۳- دزور ورو اوبه په پيچو مو خيري .
 ۴- مه کوه په چا هسي به وشي هم په تا .
 ۵- خور خورده مور مور ده چار د زور دي .
 ۶- زور ئي زور اور ته ورکړي دي .
 ۷- حق ښه دي بي زوره هيڅ نه دي .
 ۸- چي دزور ورو ښکني خوري هغه خپل ورشکي خوري .
 ۹- شل ټکه د زرگر يو د آهنگر .
 ۱۰- چي زور دزور آورشي پتي له تخم سره خپل شي .
 ۱۱- يو غر بل غره ته نه ودريري يو بنده بل بنده ته ودريري .
 ۱۲- تره که مضبوطه ده د نوزپه مخکي هيڅ نه ده .
 ۱۳- چي خان وي په ياران وي چي ياران ئي نه وي خان په بيد بيديا
 حيران وي .
 ۱۴- که ډبلي زړه وي گوږي دمالو بس وي .
 ۱۵- زور اور غوږونه لري سترگي نه لري .
 ۱۶- له آزار نه بازار نه شته .
 ۱۷- نه به دې زورا ورزوي شي نه به دې ورورشي ، هسي کاني به دې
 په کورشي .

- ۱۸- اوبه راغلی په ورخونه اوبه دهغودی چی زیاتوی په میړونه .
- ۱۹- که ټرکړی که پرکړی وزر به دې وکارم .
- ۲۰- تل چمچه په کونده کی وی یوه ورځ خود کونده که هم په چمچه کی شی .
- ۲۱- چی لوی دو لت غواړی لوی دې دانت غواړی چی لوی ولا یت غواړی روغ دې صورت غواړی .
- ۲۲- چی زنی ئی ملک وی کلی ئی هلك وی .
- ۲۳- که اوبه زور لری محکه سور لری .
- ۲۴- له زور اورو یا پندی اوری یا کنډی .
- ۲۵- گټه دڅښتن ده دسپی خواهسی دودی .
- ۲۶- کانی که کم دی دگری محکم دی .
- ۲۷- زور دچل ملا ماتوی .
- ۲۸- شرعه بڼه کاردی خوزور ئی یاردی .
- ۲۹- دمینی خو دا خوښی ده چی ښخیری نه .
- ۳۰- غر که لوړ دی په سر ئی سمه لار ده .
- ۳۱- دنوی ودان له پوره می وساتی دکم زوری سړی له زوره می وساتی .
- ۳۲- مار که ماردی دپیشو لاچار دی .

شتمنی

- ۱- چی په لاس کی دې وی خوب کوه چی له لاسه دې ووزی غوریښ کوه .
- ۲- دزرو دڅښتن لار ارته ده .
- ۳- گیدر خپل پوست په بلا کښیوست .
- ۴- دنیا دهغه ده چی خوری ئی نه چی ساتی ئی .
- ۵- د نیائی هغه ته ورکړه چی د پوزې پاکول ئی نه زده .
- ۶- چی سره خوری هغه سره خړی .
- ۷- چی له خپلی دنیا مست وی له هرچا سره ئی قصدوی .
- ۸- غوړ وی لاغوړ وي .
- ۹- ماتی که له تندي مری په کیده کی ئی یوزنگون اوبه ولاړی وی .
- ۱۰- که ئی ډیره کړی قارون غوندي خوبه تیره شی پرون غوندي .
- ۱۱- دنیا دکم سوری دی .
- ۱۲- څوک ورپسی مری اوڅوک ور نه مری .

- ۱۳- چي زړوي زاري څه وي .
 ۱۴- کته دې له چاوکره له خپله وروره داهيڅ کته نه ده .
 ۱۵- که ډيري دي تير مي نه دي .
 ۱۶- که پرون کمرونن گودر دي .
 ۱۷- چي عمر ، خان ودهرچا ځان وچي عمری شه دهر چاسپي شه .
 ۱۸- ځواني دې وي غوړي دې نه وي .

ښځي

لاندیني متلونه يوازې هغه متلونه نه دي چي سړي دښځوپه هکله څه فکر کوي بلکه داسي متلونه هم په کي شته چي ښځودسړيو په هکله ويلى دي . څو متلونه دميني اومحبت په هکله دي . هغه څوک چي فکر کوي چي ښځي د لته سپکي کتل شوي دي اوياخيني متلونه بيخي بي ادبه دي بايدونه ليکل شي، زماپه نظر ليکل ئي ځکه ضروردي چي اصلي ماهيت ئي راڅرگند شي. مگر بايد داووايو يوازې پښتانه نه بلکه ټول انسانان په هرځاي کي چي دي ښځوپه برخه کي مجرم دي ځکه د ښځودميرانی، پوهي اونور وښواو- صافو څخه ئي سترگي پټي کړي دي. داځکه چي تريوه وخت پوري ښځي هر چيرته د مرئي په شکل ژوند کړي دي او کوي ئي .

- ۱- کونده ئي پريښوه تنگه ئي پري کيښوه .
- ۲- پيغله په شپه کوه کونده په کاته کوه طلاقه هيچري مه کوه .
- ۳- نه پکه په چاسرکوي اونه دا د چاسرکوي .
- ۴- ليور که لربرشي خواخير به خپلي ... ته ... شي .
- ۵- که بودي بزرگه وای نو دډيرو کورونه به ئي ډگر کړي وو .
- ۶- دمور که دغوښي دي روانه دي .
- ۷- چي مي نه کنهله ورته هغي وتړله نته .
- ۸- د کوندي نه د ين شه نه ئي ... شه .
- ۹- د کاسيري زل نه ودسپينو ځولي ئي مات کړ .
- ۱۰- که له ورينداري نه زهير پري له وروره زهير شه .
- ۱۲- چي تور نه شي ... به نه شي .
- ۱۳- د پلار دکورله خواري به خلاصه شي او دسخر دکورله خواري به خلاصه نه شي .
- ۱۴- کونده د زوي په هيله له ميره ووته .
- ۱۵- مور ئي کسه لور ئي نسه .
- ۱۶- سترگي له اصله توري ښي دي . * په رانجو سترگي لولي توروينه .
- ۱۷- اورته راغلي دکور ميرمن شوي .

- ۱۸- دميره لوز كوره دنبځي بنايست .
- ۱۹- چي ډير غواړي جنگونه هغه دوه كوي وادونه .
- ۲۰- چي ځوان وي دنجونو ځان وي چي زورشي دنجونو پيغور شي .
- ۲۱- يوساعت دديدن ښه دي نه دصدرون درې انډي اور بشي .
- ۲۲- په تش كاته د عمرڅه شي لكه سپي چي هډوكي زړه ئي ښه شي .
- ۲۳- مين به ښه لرم خوراك به ئي سپينه خوله لرم استوگه به ئي په ورانه لرم كه ليوني شه هوده نه لرم .
- ۲۴- هغه ناوي چي په ځان بنايسته نه وي .
څوك ئي څه كوي بنايست دمور او نيا .
- ۲۵- ليلي يوه يارا ن ئي ډير نيولي دينه .
- ۲۶- زما دې څه وكړه چي لاري * زه چي په مخ زلفي لرم بل به يار كړمه .
- ۲۷- اول ئي وياړه خيروه بيا ميره خيروه .
- ۲۸- چي ئي مورو بد آواز ه لور ئي نه وي نيك آواز ه .
- ۲۹- غوا دگن كوه ښځه دجن كوه .
- ۳۰- خور اولور په خت خوراك ښه لره اوله ځانه ئي گوښه لره .
- ۳۲- كه زوي او ورور په خواست دي ميره هر بوټي ته ناست دي .
- ۳۳- خري موري ادي موري .
- ۳۵- خور اولور غوړ ډولي دي چي ځان ته ئي نږدي كوي غوړ پري چي له ځانه ئي ليري كوي نوسپي ئي خوري .
- ۳۶- خوري اسپه كور ودانوي ، خوري ښځه كور ويرانوي .
- ۳۷- غرونه بي اوبو نه وي كورونه بي ميرو نه وي .
- ۳۸- چي څوك ددين په ښه ځي له ښځو به گوښه ځي .
- ۳۹- چي په كونه كه كي دې برخه نه وي په ډگر ئي وله چي مات شي .
- ۴۰- ټوكي كيږي خونه په سكو نډلو .
- ۴۱- دځوي په ژبه مور پوهيږي .
- ۴۲- واك ددې كوهري كه پليمنه خوري كه سنگري .
- ۴۳- پر دي موري كه ښه وائي بدبه كوري خپلي موري كه بدوائني ښه به كوري .
- ۴۴- خالي كنډول نسكورښه دي له مرداري ښځي ډگر كورښه دي .
- ۴۵- كونه دې ميره وكړي چي نوم ئي بدنه شي .
- ۴۶- نوي ناوي راغله نوي دود ئي راوړ .
- ۴۷- بن دختو هم بده ده .
- ۴۸- دكور ناوي هلكه وي .

- ۴۹- هغه څخه مېړه وی خندنې بنځه درلی نه شی او هغه څه بنځه وی چې خندنې مېړه درلی نه شی .
- ۵۰ - که داوار خلاص شم له دې اشنا نه ، بیامی توبه ده له جمله اشنا نه .
- ۵۱ - نه ئی ننگ شته نه تیغونه ترخانانو دماغی دی پیغلی نجونه .
- ۵۲ - بی ریباره یاری گرانه ده .
- ۵۳ - په لیلی هر سړی مین دی * سخ دهغو دی چې لیلی شوه پری مینه .
- ۵۴ - کونډه چې مېړه که ولی ئی وړاندی نه که .
- ۵۵ - په وړاندنی سترگه می گوره * که مخ می تور دی اندیښنی می کړی دینه .
- ۵۶ - که سوځی کونډه سوځی میراث خور ئی څه کوی .
- ۵۷ - د خور لور په لمځی عبث کوی خواری .
- ۵۸ - مور می مړه کړه ما یله کړه .
- ۵۹ - موزی نه کور لری نه له چا پیغور لری .
- ۶۰ - نه کوم موزی چاری نه کوم لونگ به په درنه میچن اڼه کړم .
- ۶۱ - مور خوړلی زوی رودلی .
- ۶۲ - چی ورور ئی کړی درباندي ... به ئی نه کړی .

هغه متلونه چی عمومی اخلاقی او اجتماعی او انتباهی بنی لری .

ددی مجموعی زیات متلونه باید دیوه خاص عنوان تر نامه لاندی ترتیب شوی اولیکل شوی وای مگر ددی پلان څخه دمخه دامتلونو په دی ډول راغونډ شوی وو. نو ما ددی بیا بیلول لازم ونه بلل ځکه چی دومره کټه هم نه کوی ،، اوزیات شمیر ئی په کومه خاصه کتگوری کی هم نه راځی اودمتلونوسره مشابه جملی دی :

- ۱ - څوک چی اوبنان ساتی دروازی دی ستړی لری .
- ۲ - غوښی دی یوړی خواورته به ئی راوړی .
- ۳ - مه کوه پیښی څه دې په سرشی څه په پیښی .
- ۴ - میچ څه کولی شی خو خوابده کړی .
- ۵ - په الاجی دې لوبی کولی اوس په کی بند شوی .
- ۶ - غوښی که سوی وی له پیتی ښی دی .
- ۷ - ځان کندن هسی اسان نه دی چی هره زړه ئی کولی شی .
- ۸ - چی دلنگیدو نه وی نوځله بلار ایدی .
- ۹ - په وچه ځمکه لامبو وهلی نه شی .
- ۱۰ - چی ژوندی وی خوښیدی اوس چی مری اینه دی سوځی .

- ۱۱- دڄمياريخونه ، هسي سخاوه چي باران پري وشه لاسخاشـوه .
- ۱۲- په دوبيانو پوري خپل نوکونه اور شول .
- ۱۳- بي له چريکي نه هم عیدشي .
- ۱۴- بي له چريکي عید نه کيږي .
- ۱۵- که چرگ بانگ نه وائي هم سبابه شي .
- ۱۶- دخري که خوږ شي دخره پري څه شي .
- ۱۷- څومره چي دې پتيوني وي هومره پښي غزوه .
- ۱۸- ږوند چي ژاړي په ږندو سترگوهم ژړلي شي .
- ۱۹- له لمده څه لمدپري ، له وچه هيڅ نه .
- ۲۰- خرپه غوږونو وهه چي هنائي هيره شي .
- ۲۱- دمپښي که ښکر ستردي په خپل سرئي دي .
- ۲۲- پر بي سريښه نه ښخيږي .
- ۲۳- لکه چي غريږي هسي نه ووريږي .
- ۲۴- خپل لنډي سوگه لره بلغل مه بوله .
- ۲۵- کوهي د بل په لار کي مه کنه په خپله به ور پريوځي .
- ۲۶- دوطن سويه دوطن سپي نيسي .
- ۲۷- که کور مي وسه خندق مي پوخ شه .
- ۲۸- چي کور خوري چوشي به پري که .
- ۲۹- د پښ څنگ ته چي اوسي هغه به سوي جامي يوسي .
- ۳۰- وږيه څه به حاصل کړي دسوي له سږيه .
- ۳۱- هره ونه مه خوره يوه به دي گندهير شي .
- ۳۲- پنځه سره گوتي په خوله مه منډه .
- ۳۳- په ډيرو قصا بانو کي مږ مردار پري .
- ۳۴- مړي غږ کوي که ئي ژوندي اوري .
- ۳۵- ستاله خيره مي توبه ده خوشي دې رانه کوري کړه .
- ۳۶- که لنګي غواوي بکيږي ځامن غواړي نووچي غواوي ولي بکيږي .
- ۳۷- ليوه که خپلي کولي خپل ځان له به ئي لولي .
- ۳۸- خړسپي دليوه ورور دي .
- ۳۹- نه خروهلې نه لښته ماته .
- ۴۰- ويش کوه ميړوته گوره .
- ۴۱- خاوري لاري په ايرو پوري ئي واپول او باد پري راغي دواړه ئي يووړلي .
- ۴۲- چي دما ما په نغري شي هغه واپړه ليوني شي .
- ۴۳- يوه بلا بلي بلا ته وائي چي بو .

- ۴۴- یوچا په کلي کی نه پرینود اوده ویل چی وسله می د ملک کره کښیر دی .
- ۴۵- په هری سوړی کوتی مه منډه .
- ۴۶- لاری وهه د خدای لار گوره .
- ۴۷- پیا زدی وی خوپه نیاز دی وی .
- ۴۸- یاراته ودریره یاراته ودریره .
- ۴۹- چی خان وینی جهان وینی چی خان نه وینی هغه خو خاوری پینی .
- ۵۰- چی ډیر غریزی غلط به شی چی ډیر خوری غارت به شی .
- ۵۱- اول مړه مه نیسه او چی نیسی ئی نو ټینگه ئی نیسه .
- ۵۲- سر له خدایه غواړه پکړی ډیری دی حمیده .
- ۵۳- غواکه توره ده پی ئی سپینی دی .
- ۵۴- مال چی دڅښتن په دود نه وی حرام باله شی .
- ۵۵- چی یوه دې ړنده شی په بله لاس ونیسه .
- ۵۶- په ژوندی غوښه اورنه لکی .
- ۵۷- له بلا یالری یاور دننی .
- ۵۸- د قبر خاوری په قبر تمامیری
- ۵۹- شهر په شیوه خوړشی نه په توره
- ۶۰- خای هغه سوخی چی اور بانندی بلیری .
- ۶۱- څه دې شی په هغه لوری چی نه دې غیلی وی نه لیری .
- ۶۲- چی تیغ چلیری وینی بهیری .
- ۶۳- که بی خایه زرکی نه وښکی آواز * نه صیادخنی خبرونه شهباز سکه له دی خبری هسی معلومیږی - چی خپل غرډی هر سړی لره غماز
- ۶۴- که غوار اغله نغن په پی ، که نه راغله پردی .
- ۶۵- لکه میندی هسی لونه لکه ژرندی هسی دوړه .
- ۶۶- څه رنگ چی کری هسی به ریښی .
- ۶۷- غله په غله زده مله په مله زده .
- ۶۸- توره په کتوده غشی په و یشته دی .
- ۶۹- چی چنهی وی هلته غاښ نه وچی غاښ وهلته چنهی نه وی .
- ۷۰- چی زوی و هلته شوی (لباس) نه ووچی شوی ووهلته زوی نه و .
- ۷۱- منگی ... څه ولی .
- ۷۲- چیر ته کور وی هلته غرووی چی چیر ته لوښی وی هلته غوب وی .
- ۷۳- ونی ته به چاپر یکولی که تبر لاستی دې نه وای له خپلی تنی .
- ۷۴- ریښمین که زوړشی دخره پروښی نه خنی کاوه شی .
- ۷۵- اول زده کړه بیا کوزده کړه .
- ۷۶- دآس لته آس سیر . (دآس دلغتی طاقت آس لری .)

- ۷۷ — چي په گوړو مري په ز هروئي مه وژنه .
- ۸۷ — تو کړي لاري اخیستی نه شی .
- ۷۹ — له جهان سره نتلی ، نه نتلی .
- ۸۰ — پلار دې څه کول خړه ئی خسی کول ، څه ئی تری موندل خپلی جامی ئی پلیتسی کړی .
- ۸۱ — دښوغوښو ښه زومنه ده .
- ۸۲ — چي په سمه خوراک مومی کم بخت به غره له ځی .
- ۸۳ — چي غله ډیروی اوربشی کره چي ځامن ډیروی ودونه کوه چی دنیا ډیره وی سوداگری کوه .
- ۸۴ — چرگ په تپ کی مه څیروه په تلبرکی ئی څیروه .
- ۸۵ — چي زده کړی په چپړی هیږ به نه شی په پیری .
- ۸۶ — په خوله خوږ په نیت کوږ .
- ۸۷ — داسی کوه چي مارهم مرشی او کوتهم مات نه شی .
- ۸۸ — چي نه دې بولی مه ورځه چي نه دې ږغوی مه ږغیږه .
- ۸۹ — په یوی لاری دوه واره ځه په یوی قصی دوه واره مه ځه .
- ۹۰ — ډیر ویل دقرآن ښه دی .
- ۹۱ — له خوشی غږیده پټه خوله ښه ده .
- ۹۲ — څوک چي کیوزی په خپلی خولی کیوزی .
- ۹۳ — چي نه پوهیږی ځوانه که .
- ۹۴ — که تږی وی په خپله به اوبو له راشی .
- ۹۵ — ارزان بی علتته نه وی او گران بی قیمتته نه وی .
- ۹۶ — چي په چکړو کی څیږی څاڅکی به ورپریوځی .
- ۹۷ — چي د دریا په غاړه ځی خود به ورلو پږی .
- ۹۸ — یوه خوله خو ، ښه خوله .
- ۹۹ — پټکی چي له سر نه پریوزی که په اوبو تم شی هم ښه دی .
- ۱۰۰ — ږوند څه غواړی دوی سترگی .
- ۱۰۱ — چي شپه شی ډار په وره شی چي ورځ شی ډار په غره شی .
- ۱۰۳ — هر کار چي پوره نه وی داسی مه وایه چي وشه .
- ۱۰۴ — شپه ترمیان خدای مهربان .
- ۱۰۵ — څه تر وره پناه څه تر غره پناه .
- ۱۰۶ — پسی شاد پاچا ښځی ته هم ښکښل کیږی .
- ۱۰۷ — اوبښ ته چاویل چي لوږښه دی که ځوږ ، ویل ئی په دواړو لعنت شه .
- ۱۰۸ — منگوره دغره لوږهم دغره .
- ۱۰۹ — چي اوږه وکاري ځای ئی جووت وی .
- ۱۱۰ — یوه تنه وهلی زانه دکیږله انگو لاهم ویر پږی . (تنه — تکه — تندر)

- ۱۱۱- لوی نوزونه (سیلابونه) له لویو غرونوراځی او لویو نالوته ځی .
- ۱۱۲- تر خوړلی امیدوار ښه دی .
- ۱۱۳- زهر په زهر ووزی .
- ۱۱۴- چی په پیماننه شوه خونه ئی سپیره شوه .
- ۱۱۵- گمان گمان شی ایمان پری زیان شی .
- ۱۱۶- منافق روژ تی لکه د غوبل خوله ترلی غوئی دی .
- ۱۱۷- دهرچا حلق په خپلو لاپرو لوند دی .
- ۱۱۸- یوه وینځه ادله ، دادلی وینځه بله .
- ۱۱۹- غوښتل ئی په ډیر نیاز سره وی او ستروول ئی خواری غواړی .
- ۱۲۰- نیت بیرئ ده نیت کیرئ ده چی نیت ئی سمیری بیرئ ئی چلیبری ،
چی نیت ئی واوړی کیرئ ئی واوړی .
- ۱۲۱- لکه چی ته ئی هسی زه یم خوری څه شی که واده یم .
- ۱۲۲- دیوه یار لپاره سل ریباره غواړه .
- ۱۲۳- په کک یاد په لک یاد .
- ۱۲۴- سودا په رضا خوینبی په خوښی .
- ۱۲۵- چی تر کمر پریوت په خولو کښیوت .
- ۱۲۶- ځان ژغوره قابو کوره .
- ۱۲۷- آسونه نعلونه وهل چیندخوهم پښی ورته ونيولی .
- ۱۲۸- مارد ځان له ویری خولی اچوی .
- ۱۲۹- کال به رب کړی تیر ، خوری ستاسوی زنگون به می نه شی هیر .
- ۱۳۰- عمریوه خوله مړی نه ده چی سړی ئی تیر کړی .
- ۱۳۱- چی دزړه په هوادرومی هغه خپله سزامومی .
- ۱۳۲- چی څه رنگ ساعت داسی مصلحت .
- ۱۳۳- توپک خو نڅښه ماتوی څه لو ، خو نه کوی .
- ۱۳۴- چیندخ روغی میړی څخه ئی پورغوښو میړی ورته ویل چی هاله .
دې نغاری وهلی اوس له مانه پور غواړی .
- ۱۳۵- چی آس پردی وی جگری پردئ وی بیائی څه په منځ کی خیر غواړی .
- ۱۳۶- دغوړو قدر به څه وه په جهان که دریاب غوندي روان .
- ۱۳۷- په لاس ووزی ښه دی نه تر کاله لیچی .
- ۱۳۸- یوه ویل دوره خاوری بل ویل خوره خاوری .
- ۱۳۹- چی یو لاس غوړ وی بل تری غوړ پری .
- ۱۴۰- درسته هغه ده چی لاس دررغله .
- ۱۴۱- که ډیره می درپسی تنده ده قصه به هغه کړم چی په خدای او-
رسول پسنده ده .
- ۱۴۲- اوگره که ښه وای په بازار کی به خرشیدای .

- ۱۴۳- چي چازغل كه وياړو ، هغه خلاص شه له لوړو .
- ۱۴۴- چي په خپله ورشي بيا ځله ترې مرور شي .
- ۱۴۵- چي له وڅه يولرگي رزيږي بڼه دي .
- ۱۴۶- بارخړې نه شه وړي خولي ئي په خرگي لگولي .
- ۱۴۷- موبك د شرابو گړي ته پريوت او پيشوئي په كوركي پوښتنه كوله .
- ۱۴۸- دلنډ لغړ له اوبو څه ډار دي .
- ۱۴۹- په دوو بيريو پښي مه ږده .
- ۱۵۰- له تودو سوي ، سړوته پوكل كوي .
- ۱۵۱- څوك سړي وپه بنگورو ږدي نه وه ، چي روبردي شه بيا ئي پـه رازه وراچول .
- ۱۵۲- دتورو كار كوله سحره سره څه دي .
- ۱۵۳- دتورو قارغوله سحره سره څه دي .
- ۱۵۴- چي نه پيري نه خرڅوي بازار ولي تنگوي .
- ۱۵۵- چي ږيره وخرپي په بریتو ځنډ نه كيږي .
- ۱۵۶- چي ترڅه دي خوړلي نه وي دخوړوپه لذت به نه وپوهيږي .
- ۱۵۷- چي په كور كي سترشوي وي غاښ ئي مه گوره .
- ۱۵۸- پتوي اوبښان اوځي تپت تپت .
- ۱۵۹- خواړه دې هغه خوري چي خداي وركړي وي .
- ۱۶۰- دوې توري په يوه تيكي منډلي نه شي .
- ۱۶۱- چي كور يادوي په كور به پيښ شي .
- ۱۶۲- پور چي زيرني شي هيرني شي .
- ۱۶۳- دميري چي په پيوور كولو رضانه وي نو پچي په كي كوي .
- ۱۶۴- دنورو كه له نورڅه سره دي دموبك خو ، له بڼي سره دي .
- ۱۶۵- تركاته خاته بڼه دي . (تركولو ختل بڼه دي .)
- ۱۶۶- په كور كي ميري هم بد دي .
- ۱۶۷- خواړه يازاړي سخي (خوسي) تاموي يازاړي زنكي (خوانان)
- ۱۶۸- دكوټاني گټه دسپي ده .
- ۱۶۹- دتوپك ډز له نژدي لري بڼه ځي
- ۱۷۰- د لارې ونه لغړه وي .
- ۱۷۱- غواچي په غوجل شي ، پسي ميرمن په اونل شي .
- ۱۷۲- تر نامه لاندې ځان په واك نه دي .
- ۱۷۳- يو سړي د بل سړي شيطان دي .
- ۱۷۴- ... كاهي دي زمينداره درب دي كاهي لار شي درب پاته شي .
- ۱۷۵- ما لا بڼه كړه ، ما ماته خپله پښه كړه .
- ۱۷۶- چي اور ولگي لامده او وچ گډوډ سوځي .
- ۱۷۷- سود او زيان سره نيولي دي .

- ۱۷۸ - آس اسان دی سنج ئی گران دی .
- ۱۷۹ - خوږه گوته نه پریکولی شی نه سهولی شی .
- ۱۸۰ - دښه پلار زوی مه شی .
- ۱۸۱ - شاهین چی په غوته شی مرگ ئی هیر شی .
- ۱۸۲ - اوسپنه چې توده نه شی اوږده به نه شی .
- ۱۸۳ - اخوند غره ته نه تلو او پر جماعت ته راتلو .
- ۱۸۴ - صدري پور غوښت ندري پري وارا وه .
- ۱۸۵ - رومبی د وروستی پل دی .
- ۱۸۶ - ځنگل بی زمري نه وی .
- ۱۸۷ - سل قصې سر ئی یو .
- ۱۸۸ - اور ته چې نږدې کیږی آخر سو ځیری .
- ۱۸۹ - سپی چې غپیږی څه وینی .
- ۱۹۰ - چې اوږه نه خوری بوی ئی نه ځی .
- ۱۹۱ - مخ دي وړك شه وينځی چی دوينځی . . . مينځی .
- ۱۹۲ - کتوری که مات نه شو خو چين ئی ولاړ شو .
- ۱۹۳ - څومره خرکی دومره بارکی .
- ۱۹۴ - مری نه خاندی چې خاندی کفن څیروی .

- ۱۹۹ - مور که لیوه شی هم دزوی غوښی نه خوری .
- ۲۰۰ - دم چی ډول وهي زور یی لری .
- ۲۰۱ - اوبو وری بوته ته لاس اچوی .
- ۲۰۲ - لمر په گوته نه پتپیږی .
- ۲۰۳ - شکون که حلال دی رنگ یی مردار دی .
- ۲۰۴ - کل له کله پیدا کیږی خار له خار .
- ۲۰۵ - دوه توري په یوه ټیکی منډلی نه شی .
- ۲۰۶ - دحاکم کور دریاب دی چی ورپریوت پریوت .
- ۲۰۷ - غله ته وایی غلا کوه کور به ته وایی بیدار اوسه .
- ۲۰۸ - آس په خپل قابو ترپیږی .
- ۲۰۹ - څاڅکی څاڅکی چی ټولپیږی لوی دریاب ورنه جوړپیږی .
- ۲۱۰ - څرمښکه دپښو په شامت له مارانو ووته .
- ۲۱۱ - اوږدی چاری په اوږدو لاسونو شی چی لنډوی بندوی .
- ۲۱۲ - دوږی تر فهم روته پلاو وی .
- ۲۱۳ - دکښیوتلی ډار نه شته .

- ۲۱۴- که اختر هره میاشت وای چا به اختر بالسه .
- ۲۱۵- ویریا راغلی ویریا تللی .
- ۲۱۶- اول طعام بیبا کلام .
- ۲۱۷- کارونه په وخت پوری موقوف دی .
- ۲۱۸- خر خسی شبتن ورپسی خسی .
- ۲۱۹- یوه هاوه هغه هم سغا وه .
- ۲۲۰- مه داسی خوږشه چی خوری دې ، مه داسی ترینخ شه چی توکی دې .
- ۲۲۲- ژرنده که دپلارده خو په وارده .
- ۲۲۳- چاره که دزرووی په نس یی خوک نه منډی .
- ۲۲۴- دیوه لاس گوتی هم په یوه شان نه دی .
- ۲۲۵- بی گودره مه گدیږه .
- ۲۲۶- چی تر یوی ویالی توپ کری بله ورته اسانه وی .
- ۲۲۷- که غم نه لری نو وزه واخله .
- ۲۲۸- کنزیری خبری که که یی ملا فاروق ومنی .
- ۲۲۹- خپله ژبه هم کلا ده هم بلا ده .
- ۲۳۰- فریاد له خوږو زړونو کیږی * سړی چی روغ وی ولی نه کا فریادونه .
- ۲۳۱- لوی پرهار دنیزی ښه دی زر رغیږی ولی بدپرهار دژب په زړه داغ شی نه رغیږی .
- ۲۳۲- چی باد نه وی بوتی نه خوځی .
- ۲۳۳- له پینې تیښته نه شته .
- ۲۳۴- بی ډوله مه گدیږه .
- ۲۳۵- دنیا دمسافرو سرای دی .
- ۲۳۶- اختر داسی زوی نه دی چی پت به تیر شی .
- ۲۳۷- په پردی لاس مار هم مه وژنه .
- ۲۳۸- یا لویو غرو ته خه یا لویو کورو ته خه .
- ۲۳۹- چی نه خوری له هغه باغه ، غم یی په خه خوری .
- ۲۴۰- چی ډب نه وی ادب نه وی .
- ۲۴۱- یا مریا مور .
- ۲۴۲- چی طلب یی کوی آخر به یی مومی .
- ۲۴۳- یو ساعت دبل ساعت په شان نه وی .
- ۲۴۴- دلمدی ختی لږی او به دارودی .
- ۲۴۵- چی بد کوی کارونه هغه بد وینی خوبونه .
- ۲۴۶- بدی دگیدر کوه او تپی دزمر وگرځوه .
- ۲۴۷- کومه ونه ده چی باد نه ده خوځولی .
- ۲۴۸- کاروان له ستړی مه پوښته بغیر له خیر .

- ۲۴۹- وړاندې ترکانې لاندې .
- ۲۵۰- چي غواړي پري واوړي .
- ۲۵۱- له ډکه لوبښي څه تړنږي .
- ۲۵۲- چي نه ځي وابه دې اخلم او چي نه خوري څه دې کوم .
- ۲۵۳- چي غل نه اوړي مل دي واوړي .
- ۲۵۴- که شپه تياره ده لاس له خولي نه غلطږي .
- ۲۵۵- څره سپيه که گرندي يي په ښکار به څرکند شي .
- ۲۵۶- دزيو وزرو ته لاري دي .
- ۲۵۷- سترکي که غټي دي هم دواړه کسي په زور چل کوي .
- ۲۵۸- څه به بزه وي څه به يي مزه وي .
- ۲۵۹- ريښم که زاړه شي هم له سپنيسو ښه دي .
- ۲۶۰- روپۍ که وړه ده په تول پوره ده .
- ۲۶۱- چي ملا وايي هغه کوه اوچي ... کوي هغه مه کوه .
- ۲۶۲- په وچو او بو ژرنده نه چليږي .
- ۲۶۳- ژرنده داو بو په زور غريږي .
- ۲۶۴- بي کنگاشه به هيڅ په لاس وانه خلي چي خبروي دکنگاش له برکته .
- ۲۶۵- خت په خت پوري نيسه .
- ۲۶۶- بي له دي چي نامرادي ته ورسيري گڼه نشته و مراد ته رسیده .
- ۲۶۷- خپله شاپه خپلو نوکرونو ښه گريږي .
- ۲۶۸- او گره دې وي توده دې وي .
- ۲۶۹- چت ته جوړ کړه نقش له ما پرې غواړه .
- ۲۷۰- نوک ځای کړه له نوک نه به دسوک ځای وشي .
- ۲۷۱- پردي دستار په سر ، دمار تړل دي .
- ۲۷۲- سترز کورز ته ريبار غواړه سترز غروته لار غواړه .
- ۲۷۳- چي نيم غوټي له پوسته شه وروسته دپښوپريکول ورپه يادشول .
- ۲۷۴- يو خورم بل پخوم .
- ۲۷۵- بلا چي پرته وي هومره ښه وي .
- ۲۷۶- اوبه چي تر سر واوړي څه يو کرز څه دوه گزه .
- ۲۷۷- اول ملگري بيا لار غواړه .
- ۲۷۸- مينښي ! مينښي ! که ديوه غره نه يو ، ديوي بيشي .
- ۲۷۹- له کنيا سي خولي بي اختياره لاري بهيږي .
- ۲۸۰- له هر چا سره خبري دهغه د عقل په اندازه سره کوه .
- ۲۸۱- کوز وي که پاس وي خو چي په لاس وي .
- ۲۸۲- خپل گريوان دبل په لاس کي مه ورکوه .
- ۲۸۳- ميري ميري دا سردی ولي غټ دي د عقل له زوره داملا دي ولي

نری ده دوسلی له زوره دا ... دې ولی غټه ده میړونه په ... کی خبری نه کوی .

- ۲۸۵ - چی ورې شې سرې شې .
- ۲۸۶ - مارچی سوړی ته ورشی نو سمیږی ته دقبر په سر پروت یی نه سمیږی .
- ۲۸۷ - بوړی غاړی سندرې ویلی نه * ششی
- ۲۸۸ - بلا له هغی پاخی چی یی کړنگ له یوزی شاخی .
- ۲۸۹ - په نښه یی ونیسه مرگ به به راضی شې .
- ۲۹۰ - مرغلی په غوجل کی مه غورزوه .
- ۲۹۲ - سپینه ږیره په کارنده چی زړه تور وی .
- ۲۹۳ - سترگی له سترگو نه شرمیږی .
- ۲۹۴ - کله کله مسخری دایمان زیان وی .
- ۲۹۵ - له ... سپی نه چا پوښتنه وکړه چی په لار کی څوک درسره ښه وو، ورته ویی ویل چی ټول ښه وو خو بلامی دې په خپل قوم پر یوزی .
- ۲۹۶ - ښه دی هغه ترخه چی وروسته وی خواږه .
- ۲۹۷ - داغ په سپینه جامه لگی .
- ۲۹۸ - دیو له خپل سیوری ویریږی .
- ۲۹۹ - غله ته هر بوټی سړی دی .
- ۳۰۰ - غر، غر لره زر تر پ مه کوه .
- ۳۰۱ - برت په لږی بانې په سړی ښلی .
- ۳۰۲ - گندیږی که دگلاب غونډی گل لری په دی گلاب نه شه .
- ۳۰۲ - پيشو هومره درویشه ، چی په پیونه ده پیشه .
- ۳۰۴ - اخوند گرمولم زه نه گرمیدم .
- ۳۰۵ - دکیدر استازی کیدر وی دزمری زمري .
- ۳۰۶ - پښی هغه ځای ته ځی چی زړه ورځی .
- ۳۰۷ - توره که تیره وی په گذار به څرگنده شې .
- ۳۰۸ - که ورېځ توره ده او به سپینی تری راووری .
- ۳۰۹ - له سترگو لیری له زړه لیری .
- ۳۱۰ - چی له هر چاسره اوسی له هغو به برخه یوسی .
- ۳۱۱ - پردی خواږه خواږه دی .
- ۳۱۲ - چی تیر شې قدر یی بر سپر شې .
- ۳۱۳ - بلاوه برکت یی نه وه .
- ۳۱۴ - وړل دکانو دلوپو غرونو له سرونو په سر ښه دی دهر چا له منتونو
- ۳۱۵ - قصه چی په سنده وی هغه له خونده وی .
- ۳۱۶ - چی لږ خوری هغه تل خوری چی ډیر خوری هغه گدایهیر خوری .
- ۳۱۸ - چی په سړی چاره شې خدای یی په زړه شې
- ۳۱۷ - زیاته ونه چی پری کیږی زیاتیری .

- ۳۱۹- برخه کومه بده ده چی وربندکاره ئی کړی او ورثی نه کړی .
- ۳۲۰- اوږه چی خمیره شی هرڅوک کوتی کی وهی .
- ۳۲۱- منگی هسی مات وډبلی ئی بانه شوه .
- ۳۲۲- دبنجخو له حاله میږی پوښته .
- ۳۲۳- ویشلی دغورولایقی دی .
- ۳۲۴- خواره هاله خوره چی نعمت شی اوبه هاله چنبه چی شربت شی .
- ۳۲۵- چی په مرغانو قلنگ راشی نوقطبیز وایی چی موبړک یم او چی په موبړکانو راشی نروایی چی قطبیز یم .
- ۳۲۶- لاس چی مات شی غاری ته حسی .
- ۳۲۷- زوی او لور مور او پلارته ژاري .
- ۳۲۸- خر به خه وی چی بار نه وړی .
- ۳۲۹- ستاپه ترغ کی هم ورږی بنوری .
- ۳۳۰- دسندا ورته مینه ده .
- ۳۳۱- زمایی په اسلام کی شک دی اودی مریدان نیسی .
- ۳۳۲- یوپیسی رسیدی نه شه اوبل ورته ویل چی تری تیر شه او پری راوگرزه .
- ۳۳۳- چیرته خرچیرته
- ۳۳۴- دگودی خوله خلاصه شوه او ډډرنو لارو شوه .
- ۳۳۵- خدای خبردی چی اوبن به په کومه گونده چو کیږی .
- ۳۳۶- پیشو چی خوب وینی خو موبړک په خوب کی وینی .
- ۳۳۷- دهیری زوی به هیږی پسی حیدوزی زوی به په وزی پسی حی .
- ۳۳۸- پرسیدلی په خپلی . . . خلاصیږی .
- ۳۳۹- کبان کبان په اوبر کی سره وینی .
- ۳۴۰- چیرته گنجی چیرته سالو .
- ۳۴۱- په دودو راپسی حغلی درجاوژی کردی خپلی .
- ۳۴۲- مادرپسی مت نه تالا خان رانه غت نه .
- ۳۴۳- نه باز یی نه بانه په دی خوشی خلق کی ناست یی غوښی خوره .
- ۳۴۴- وطن دوندی بادشاه ووند دی .
- ۳۴۵- له ږندو سترکو نو باسی .
- ۳۴۶- خرمی هم شته خربه می هم شه .
- ۳۴۸- وبه دی شوکوم خودپیازو پنده به دي په سرته وی .
- ۳۴۷- موت دي راوړی لاخاندی .
- ۳۴۹- چی لرې می، لرم به دي، چی لرې می لرم به دي .
- ۳۵۰- نه دخان دساتلو وی نه دیار .
- ۳۵۱- اوبنانو نه ژړل بوریو ژړل .

- ۳۵۲- خپله پښه مې پخپله په تېر ووشله .
- ۳۵۳- کیدر په ونه ختی نه شه ویل یی چی ترخه ده .
- ۳۵۴- آسمان په لوتو ولی .
- ۳۵۵- بر بند له لاری غریزی او ویزی له لاری نه غریزی .
- ۳۵۶- یوه ورځ دوه ئی سیوری .
- ۳۵۷- دپاچاهانو خوب په میړتانه دی .
- ۳۵۸- دبیزو ورور دی په خپله پرهاړلویوی .
- ۳۵۹- تراټ بڼه دی که متروکه ، لعنت شه په دواړوه توکه .
- ۳۶۰- چی څه رنگ تاپه هسی یی کر بوړه ، چی څنگ غرهسی ئی غرڅه .
- ۳۶۱- په خپله پوزکی بلا راغله بوچکی .
- ۳۶۲- زور شوی مسلمان نه شوی .
- ۳۶۳- رame شی دغم کاروانه سوددی نه راوړبی زیانه .
- ۳۶۴- خوب چی زور شی بالنبت نه غواړی زړه چی مین شی بنایست نه غواړی .
- ۳۶۵- له ماتې لندی دوه کسه ویریزی .
- ۳۶۶- نه دې نژدی کتی شم نه دې لېری پرینودی شم .
- ۳۶۷- دغله په بزیره خس وی .
- ۳۶۸- پلاردی سواروم کرو که پلویو! چی زماله بنی ووت څه شی چی چا هر کرو .
- ۳۶۹- همیشه دکنجی له سره پخه رڼی .
- ۳۷۰- کورک کورک دلی کوی او هگی بل کلی اچوی .
- ۳۷۱- شنی په 'غلانه' چیچل کیزی .
- ۳۷۲- دبیدیا سپی راغلل دکل سپی ئی وشرل .
- ۳۷۳- کون په یوه خبره دوه واره خاندی .
- ۳۷۴- لکه لیونی سپی ځان ته خولی اچوی .
- ۳۷۵- له دمرداری سپی یوپه بل خولی لکوی .
- ۳۷۶- پک په سر بومنځ وهله وینی یی پرمخ راغلی .
- ۳۷۷- دال دکیندی بڼه دی تیغ دفرنگی .
- ۳۷۸- چا بلا نه ویل چی ته به راشی که زه درشم ویل یی چی ته مه راځه
زه به درشم .
- ۳۷۹- ما په روزی پسی مه وگرزوی روزی په ما پسی وگرزوه .
- ۳۸۰- څه لوړو څه دپک سر لغړو .
- ۳۸۱- کندهیری می په تل کی زښتو ، اودی په خولی پوری رانه ودریده .
- ۳۸۲- که زه نه وایم زما داماته پښه به ووایی .
- ۳۸۳- چیری خوله چیری څنگل .
- ۳۸۴- سپی هډوکی خوری خپلو کولمو ته نه گوری .
- ۳۸۵- داسی خبری وکړی چی دخرو تپس شی .

- ۳۸۶ - که څه وایم کلي دی که څه نه وایم دخانی زوی روی دی .
- ۳۸۷ - بی ځایه خندا ژړا ده .
- ۳۸۸ - څوک چی تاته وایی غوږ دی سپی یوړو نوته به په سپی پس .
- ځنلی که خپل غوږ ته به لاس وروړی .
- ۳۸۹ - لکه نر کچوردی دلونډه خوند بدوی .
- ۳۹۰ - نه به دي څاڅکی سور که ، نه به دي څخو زکی مور که .
- ۳۹۱ - اوبه راځی له پاسه ښکته په ژړا ژاري له فراقته چی لارولارو بیا به رانه شو ارمان ارمان تیره ساعته .
- ۳۹۲ - پړند اوکون ، پک اوشل په هرځای کی چی کښینی کوی خلل .
- ۳۹۳ - چی مور میره شی پلار پلندر شی .
- ۳۹۴ - خره جولارا باله جولاهر ورباله ، لیوه خبره شه خریمی پرق وخیره .
- ۳۹۵ - دتل هوسی داخوی چی ته لری ښه یی نه لری وښه دسمی خوری هوا د غره لری یوه ورځ به په هسی ښکاری وا وړی چی خپل بدن به په وینو ولری .
- ۳۹۶ - څه غر تور و څه لرو تور که .
- ۳۹۷ - وینسته می ځیری کول کسی می ووتل .
- ۳۹۸ - بد ویل دځسان دی .
- ۳۹۹ - چی باران نه وه توی وچوه چی وشه خپرونه یی توی ته یوړل .
- ۴۰۰ - برگ که بار دی خو یو ساعت په کار دی .
- ۴۰۱ - دیوه اصل دیوه فصل ته ماهر شوی زه کم اصل .
- ۴۰۲ - په پندو کی دیوی سترکی څښتن پاچا دی .
- ۴۰۳ - چی له مکي لیری ووحج یی وشه چی مکي ته نږدی ووله حج نه پاته شول .
- ۴۰۴ - په مار چی اجل ورشی په لاری برابر شی .

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library